

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Reactienota Voornemen en Participatieplan (VenP) Co2 Highway Europe

13-05-2026

Inleiding

Van vrijdag 5 december 2025 tot en met donderdag 15 januari 2026 heeft het 'Voornemen en Participatieplan' (hierna: VenP) voor het CO₂ Highway Europe Project (hierna: CO2HE) ter inzage gelegen. In die periode was het mogelijk om een reactie op dit VenP in te dienen. Doel van het ophalen van deze reacties is om de omgevingspartijen vanaf het begin een plek in het proces en in de afwegingen van het project te geven. Door iedereen te laten meedenken en kunnen we betere keuzes maken voor het project. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (hierna: EZK) en Equinor ASA bedanken iedereen die een reactie heeft ingediend voor hun bijdrage en het meedenken in dit project.

Op het VenP zijn binnen de reactietermijn in totaal 11 reacties binnengekomen. In deze reactienota vindt u de antwoorden op de reacties die zijn ingediend. In de inspraakbundel, welke als los bestand op de projectpagina www.rvo.nl/co2-he staat, vindt u de originele reacties. Met uw unieke reactienummer kunt u uw volledige reactie terugvinden.

Hoe vind ik mijn ingediende reactie terug?

Hieronder vindt u de reactienota. Hierin vindt u onze antwoorden op de hoofdpunten uit de ingediende reacties en wordt aangegeven of en hoe dit terugkomt in de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau of het participatieplan. Iedereen die voor het einde van de terinzagelegging een reactie heeft ingediend, heeft een brief ontvangen waarin het registratienummer staat. Aan de hand van dit nummer kan de reactie en het antwoord daarop in deze reactienota worden gevonden.

Overzicht reacties:

Nr's	Indiener ID:
1 /tm 25	202600015
26 t/m 36	202600016
37	202600017
38 t/m 44	202600018
45 t/m 50	202600019
51 t/m 55	202600020
56 t/m 68	202600021
69 t/m 99	202600022
100 t/m 104	202600023
105 t/m 106	202600024
106 t/m 108	202600025

Nr.	Indiener ID	Opmerking – samenvatting	Antwoord
1	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van het bij voorbaat uitsluiten van alternatieven die de Doggersbank vermijden, waardoor een zorgvuldige afweging van tracéopties en natuureffecten onvoldoende plaatsvindt.	<p>Een traceringsalternatief dat de Doggersbank vermijdt, is opgenomen in de concept-Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD). Dit alternatief zal, samen met andere tracéopties, worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Hiermee wordt gewaarborgd dat een zorgvuldige vergelijking van routeopties plaatsvindt, inclusief alternatieven die de effecten op Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk beperken.</p> <p>Mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden, waaronder de Doggersbank, Klaverbank en Bruine Bank, zullen worden beoordeeld overeenkomstig de geldende wettelijke vereisten. Als significante effecten op Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten, zal een passende beoordeling worden uitgevoerd conform de Habitatrichtlijn.</p> <p>Deze aspecten maken deel uit van het beoordelingskader dat is beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waarin effecten op Natura 2000-gebieden, beschermde habitats en soorten worden beoordeeld binnen het milieuthema “Natuur en biodiversiteit” (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). De vergelijking van alternatieven, waaronder routes die kwetsbare gebieden vermijden, ondersteunt een zorgvuldig en transparant besluitvormingsproces.</p>

2	202600015	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van het hoge energiegebruik en de kosten van het project, omdat deze volgens indiener niet in verhouding staan tot de CO₂-reductie die ermee wordt bereikt.</p>	<p>Carbon Capture and Storage (CCS) wordt beschouwd als een kosteneffectieve decarbonisatie technologie, met name voor moeilijk te verduurzamen sectoren zoals de cement-, staal- en afvalverbrandingssector, waar haalbare alternatieven voor emissiereductie beperkt zijn. Het project CO₂ Highway Europe is bedoeld om emissiereductie in deze sectoren te ondersteunen door grootschalig transport en opslag van afgevangen CO₂ mogelijk te maken.</p> <p>De milieu- en klimaatprestaties van het project, waaronder energieverbruik en bijbehorende emissies tijdens aanleg, exploitatie en onderhoud, zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Daarnaast worden de totale kosten en baten van het project meegenomen in de Integrale Effectenanalyse (IEA), waarin kosten worden afgewogen naast milieu-, technische en stakeholderaspecten.</p> <p>De bredere rol van CCS bij het verminderen van emissies uit moeilijk te verduurzamen sectoren wordt beschreven in hoofdstuk 1 van de cNRD. De beoordeling van milieueffecten, waaronder energieverbruik en emissies, is opgenomen in hoofdstuk 5, terwijl projectkosten worden meegenomen binnen de thematiek van de IEA zoals beschreven in hoofdstuk 6.</p>
---	-----------	---	---

3	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van CCS op de energietransitie, omdat het volgens indiener de levensduur van de fossiele en vervuilende industrie kunstmatig kan verlengen	<p>Carbon Capture and Storage (CCS) is bedoeld om emissiereductie te ondersteunen in sectoren waar alternatieven zoals elektrificatie of hernieuwbare energie momenteel beperkt beschikbaar zijn. Dit betreft onder meer moeilijk te verduurzamen sectoren zoals cement, staal, raffinage en afval-naar-energie, waar een aanzienlijk deel van de emissies voortkomt uit industriële processen die niet volledig kunnen worden geëlimineerd met andere maatregelen. CCS maakt daarom substantiële emissiereducties mogelijk, terwijl essentiële industriële activiteiten behouden blijven.</p> <p>CCS wordt beschouwd als één van de complementaire maatregelen binnen de bredere energietransitie, naast energie-efficiëntie, elektrificatie en de inzet van hernieuwbare energie. In plaats van deze maatregelen te vervangen, is CCS bedoeld om emissiereducties te versnellen in sectoren waar andere oplossingen technisch of economisch nog niet haalbaar zijn. CCS is bovendien noodzakelijk om na 2050 netto nul-emissies of zelfs negatieve emissies te kunnen realiseren.</p> <p>De rol van CCS bij het ondersteunen van industriële verduurzaming en het behalen van klimaatdoelstellingen wordt beschreven in hoofdstuk 1 van de cNRD. De milieueffecten van het CO₂ Highway Europe-project zelf worden beoordeeld binnen het milieubeoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5.</p>
---	-----------	--	---

4	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van het project als klimaatmaatregel, omdat CCS volgens indiener een schijnoplossing is die de kernoorzaken van broeikasgasuitstoot onvoldoende aanpakt	<p>Carbon Capture and Storage (CCS) wordt breed erkend als één van de technologieën die nodig zijn om klimaatdoelstellingen te behalen, met name voor sectoren waar emissies moeilijk te reduceren zijn met alleen elektrificatie of hernieuwbare energie. Internationale organisaties zoals het IPCC en het IEA beschouwen grootschalig transport en opslag van CO₂ als een belangrijk onderdeel van scenario's om de mondiale opwarming te beperken tot 1,5°C. CCS kan een aanzienlijk deel van de CO₂-emissies uit industriële processen afvangen, waardoor deze emissies niet in de atmosfeer terecht komen.</p> <p>CCS is primair bedoeld voor moeilijk te verduurzamen sectoren zoals cement, staal, afval-naar-energie en waterstofproductie, waar procesemissies niet volledig kunnen worden voorkomen met andere maatregelen. CCS wordt daarom beschouwd als één van de elementen binnen de bredere transitie naar een koolstofarm energiesysteem, naast energie-efficiëntie, elektrificatie en de inzet van hernieuwbare energie.</p> <p>De rol van CCS binnen de bredere klimaattransitie en de onderbouwing van het CO₂ Highway Europe-project worden beschreven in hoofdstuk 1 van de cNRD. De milieueffecten van het project zelf worden beoordeeld binnen het milieubeoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 en 6.</p>
---	-----------	---	---

5	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van het toepassen van CCS, omdat de techniek volgens indiener nog onvoldoende bewezen is, met name voor opslag onder de zeebodem	<p>Carbon Capture and Storage (CCS), inclusief offshore geologische opslag van CO₂, is een bewezen technologie die al meerdere decennia op commerciële schaal wordt toegepast. Offshore CO₂-opslag wordt al meer dan 30 jaar succesvol toegepast op het Noorse continentaal plat, onder continue monitoring en regulatorisch toezicht.</p> <p>Potentiële opslaglocaties zijn onderworpen aan strikte wettelijke eisen en moeten voldoen aan criteria met betrekking tot reservoirkwaliteit, integriteit van de afsluitende gesteentelaag (caprock) en lange termijn insluiting voordat injectie van CO₂ kan plaatsvinden. Daarnaast worden opslaglocaties tijdens de operationele fase en na sluiting gemonitord om veilige en permanente opslag te waarborgen.</p> <p>Het CO₂ Highway Europe-project betreft het transport van CO₂ naar offshore opslaglocaties die vergunningplichtig zijn en gereguleerd worden binnen de geldende nationale en internationale kaders. De bredere rol van CCS bij het verminderen van industriële emissies en het bijdragen aan klimaatdoelstellingen wordt beschreven in hoofdstuk 1 van de cNRD, waarin CCS wordt aangemerkt als een belangrijke en noodzakelijke technologie voor het behalen van klimaatdoelen en het verduurzamen van moeilijk te reduceren sectoren.</p>
---	-----------	--	--

6	202600015	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van de stelling dat het kruisen van de Doggersbank “onvermijdelijk” is, terwijl dit volgens indiener slechts gebaseerd is op een wenselijkheid (noordwestelijk uittredepunt) en niet op een noodzaak</p>	<p>Het kruisen van de Doggersbank staat niet vooraf vast. Er worden meerdere traceringsalternatieven onderzocht, waaronder opties die de Doggersbank kruisen en opties die deze vermijden. Deze alternatieven zullen worden beoordeeld met als doel mogelijke effecten op beschermde natuurgebieden en andere belangen zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>De mogelijke effecten van de verschillende traceringsalternatieven, waaronder alternatieven die de Doggersbank kruisen of vermijden, zullen worden beschreven en beoordeeld in de milieueffectrapportage. Dit omvat mogelijke effecten op beschermde habitats en soorten, evenals de beschouwing van alternatieven en mitigerende maatregelen waar relevant.</p> <p>Deze aspecten maken deel uit van het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waarin effecten op Natura 2000-gebieden, beschermde soorten en verstoring van de zeebodem worden beoordeeld binnen het milieuthema “Natuur en biodiversiteit” (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). De vergelijking van traceringsalternatieven, waaronder die met betrekking tot de Doggersbank, ondersteunt de selectie van een voorkeursalternatief op basis van milieu- en andere overwegingen.</p>
---	-----------	---	--

7	202600015	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van het onvoldoende inzichtelijk maken van de totale kosten over de hele levensduur (voorbereiding, aanleg, exploitatie, onderhoud, monitoring, ontmanteling en compensatie van ecologische schade), waardoor de financiële afweging onvolledig is</p>	<p>Levenscycluskosten zullen worden meegenomen in de kostenbeoordeling binnen de Integrale Effectenanalyse (IEA). Deze beoordeling omvat kosten die verband houden met de voorbereiding, aanleg, exploitatie en het onderhoud van de pijpleiding, om inzicht te geven in de totale financiële implicaties van het project.</p> <p>De kostenbeoordeling vormt één van de centrale thema's binnen de IEA, naast milieu, technische haalbaarheid en stakeholderoverwegingen. Deze geïntegreerde benadering ondersteunt een evenwichtige vergelijking van alternatieven en een zorgvuldig besluitvormingsproces.</p> <p>In deze fase zijn ontmanteling en mogelijke compensatie voor ecologische schade nog niet in detail uitgewerkt. Deze aspecten zullen, waar relevant en overeenkomstig de geldende wettelijke vereisten, in latere projectfasen verder worden behandeld.</p> <p>De reikwijdte en aanpak van de kostenbeoordeling binnen de thematiek van de IEA worden beschreven in hoofdstuk 6, waarin kosten samen met milieu-, technische en stakeholderaspecten worden beoordeeld ter ondersteuning van de selectie van een voorkeursalternatief.</p>
---	-----------	---	--

8	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van de pijpleiding op kwetsbare Natura 2000-gebieden, in het bijzonder de Bruine Bank, Doggersbank en Klaverbank, doordat daar langdurige verstoring en aantasting van natuurwaarden kan optreden	<p>Geen van de momenteel geïdentificeerde alternatieven kruist de Klaverbank. Voor de Bruine Bank en de Doggersbank zijn alternatieve routes ontwikkeld die deze Natura 2000-gebieden respectievelijk kruisen of vermijden, met als doel mogelijke effecten op kwetsbare habitats en soorten zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>De mogelijke effecten van de CO₂ Highway Europe-pijpleiding op Natura 2000-gebieden, waaronder de Bruine Bank en de Doggersbank, zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Dit omvat mogelijke effecten zoals verstoring door scheepsactiviteiten, onderwatergeluid, verstoring van de zeebodem en andere aanleg gerelateerde effecten.</p> <p>Effecten op beschermde habitats en soorten, waaronder langdurige verstoring en ecologische effecten, zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" als onderdeel van het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5, in het bijzonder paragraaf 5.2 en tabel 5.1. Dit omvat de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden en beschermde soorten, evenals de beschouwing van mitigerende maatregelen en cumulatieve effecten waar relevant.</p>
---	-----------	---	--

9	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van de doorkruising van Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen ter bescherming van zeezoogdieren (Doggersbank en Klaverbank) en zeevogels (Bruine Bank), waardoor beschermde soorten extra worden verstoord	<p>Geen van de momenteel geïdentificeerde alternatieven kruist de Klaverbank. Voor de Bruine Bank en de Doggersbank zijn alternatieve routes ontwikkeld die deze Natura 2000-gebieden respectievelijk kruisen of vermijden, met als doel mogelijke effecten op beschermde habitats en soorten zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Mogelijke effecten op beschermde zeezoogdieren en zeevogels, waaronder verstoring door scheepsactiviteiten, onderwatergeluid en verstoring van de zeebodem, zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Daarbij wordt zowel gekeken naar tijdelijke als langdurige verstoringseffecten op beschermde soorten en aangewezen Natura 2000-gebieden.</p> <p>Deze effecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" in het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden en beschermde soorten (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook mitigerende maatregelen en cumulatieve effecten worden meegenomen.</p>
---	-----------	---	---

10	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van CO ₂ -opslag in de ondergrond, omdat er risico is op lekkages door breuken of scheuren in aardlagen, bijvoorbeeld als gevolg van aardbevingen	<p>Offshore geologische opslag van CO₂ is een uitgebreid onderzochte en gereguleerde technologie die is ontworpen om veilige en permanente insluiting te waarborgen. Opslaglocaties worden geselecteerd op basis van strikte criteria, waaronder reservoirkwaliteit, integriteit van de afsluitende gesteentelaag (caprock), stabiliteit van breuken en seismische risico's. Deze beoordelingen worden uitgevoerd vóór de injectie om het risico op lekkage, inclusief mogelijke risico's gerelateerd aan scheuren, breuken of seismische activiteit, zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Daarnaast worden opslaglocaties tijdens de operationele fase en na sluiting continu gemonitord om onverwacht gedrag tijdig te detecteren. Offshore CO₂-opslag wordt al meerdere decennia succesvol toegepast, waaronder op het Noorse continentaal plat, waar langjarige monitoring heeft aangetoond dat CO₂ veilig wordt ingesloten.</p> <p>Het CO₂ Highway Europe-project betreft het transport van CO₂ naar offshore opslaglocaties die worden ontwikkeld en gereguleerd overeenkomstig de geldende wettelijke kaders. De rol van CCS en offshore CO₂-opslag wordt beschreven in hoofdstuk 1 van de cNRD. Mogelijke milieu- en veiligheidsaspecten met betrekking tot CO₂-transport en -opslag worden behandeld binnen het milieubeoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5.</p>
----	-----------	--	---

11	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van CO ₂ -opslag onder de zeebodem op de lange termijn, omdat de langetermijnevolgen volgens indiener onvoldoende bekend zijn	<p>Offshore geologische opslag van CO₂ is een uitgebreid onderzochte en gereguleerde technologie die al meerdere decennia wordt toegepast. CO₂-opslag wordt al meer dan 30 jaar succesvol toegepast op het Noorse continentaal plat, onder continue monitoring en regulatorisch toezicht. Opslaglocaties worden geselecteerd op basis van strikte criteria, waaronder reservoirkwaliteit, integriteit van de afsluitende gesteentelaag (caprock) en capaciteit voor lange termijn insluiting, om te waarborgen dat CO₂ veilig voor langere tijd kan worden opgeslagen.</p> <p>Mogelijke risico's met betrekking tot lange termijn opslag van CO₂, waaronder lekkagescenario's en potentiële milieueffecten, worden beheerst via locatie specifieke beoordelingen, monitoringsprogramma's en wettelijke vereisten. Exploitanten van opslaglocaties zijn verplicht opslaglocaties tijdens de operationele fase en na sluiting te monitoren om lange termijn insluiting te waarborgen en onverwacht gedrag tijdig te detecteren.</p> <p>Het CO₂ Highway Europe-project betreft het transport van CO₂ naar offshore opslaglocaties die worden ontwikkeld, vergund en gereguleerd overeenkomstig de geldende wettelijke kaders. De bredere rol van CCS en offshore CO₂-opslag bij het behalen van klimaatdoelstellingen wordt beschreven in hoofdstuk 1 van de cNRD. Daarnaast worden mogelijke milieu- en veiligheidsrisico's die samenhangen met CO₂-transport en -opslag behandeld binnen het milieubeoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5.</p>
----	-----------	--	--

12	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen om de effecten van de aanleg en het onderhoud van de pijpleiding op natuur en milieu, omdat dit ook zonder lekkages kan leiden tot (onomkeerbare) vernietiging en langdurige verstoring	<p>Mogelijke effecten op de natuur als gevolg van de aanleg en het onderhoud van de pijpleiding zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Dit omvat mogelijke effecten zoals verstoring van de zeebodem, aantasting van habitats, onderwatergeluid en tijdelijke of langdurige verstoring van soorten en beschermde gebieden, waaronder Natura 2000-gebieden.</p> <p>Voor gevoelige gebieden zoals de Bruine Bank, Doggersbank en Klaverbank zal de beoordeling ingaan op mogelijke effecten op beschermde habitats en soorten, evenals op de omvang, duur en omkeerbaarheid van verstoring van de zeebodem als gevolg van aanleg-, exploitatie- en onderhoudswerkzaamheden. Waar relevant zullen alternatieven en mitigerende maatregelen worden beschouwd om effecten op kwetsbare gebieden te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" en aanverwante thema's zoals zeebodem en waterkwaliteit, zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden, beschermde soorten, verstoring van de zeebodem en effecten op habitats (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten, mitigerende maatregelen en monitoring worden meegenomen.</p>
----	-----------	--	---

13	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de effecten van langdurige geluidsoverlast als gevolg van de aanleg, het onderhoud en de ontmanteling van de pijpleiding, wat verstoring kan veroorzaken van fauna, in het bijzonder zeezoogdieren.	<p>Mogelijke effecten van geluid en trillingen, zowel boven als onder water, zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Dit omvat geluid dat ontstaat tijdens aanleg- en onderhoudswerkzaamheden, evenals mogelijke verstoring van zeezoogdieren en andere gevoelige soorten.</p> <p>De mogelijke effecten van onderwatergeluid en trillingen op fauna, waaronder zeezoogdieren, zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema “Natuur en biodiversiteit”, waarin verstoringseffecten op beschermde soorten worden meegenomen. Daarnaast worden geluid- en trilling emissies behandeld binnen het milieuthema “Leefomgeving”.</p> <p>Deze aspecten maken deel uit van het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waarin geluid en trillingen boven en onder water, evenals effecten op gevoelige soorten, expliciet zijn opgenomen als beoordelingscriteria (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook mitigerende maatregelen en cumulatieve effecten worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	---

14	202600015	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van beschadiging of blootstelling van de CO₂-pijpleiding, bijvoorbeeld door zandverschuivingen, wat kan leiden tot lekkages en veiligheidsrisico's.</p>	<p>Bij het ontwerp van de pijpleiding zal rekening worden gehouden met potentiële risico's op beschadiging of blootlegging, waaronder zeebodemdynamiek zoals zandverplaatsingen en erosie. Waar nodig zullen mitigerende maatregelen, zoals het ingraven van de pijpleiding of aanvullende beschermingsmaatregelen, worden overwogen om het risico op schade te beperken en een veilige exploitatie te waarborgen.</p> <p>Tijdens de operationele fase zal een inspectie- en monitoringsprogramma voor de pijpleiding worden opgezet. De inspectiefrequentie en monitoringsaanpak zullen risico gebaseerd zijn en kunnen langs het tracé variëren afhankelijk van lokale omstandigheden, zoals mobiliteit van de zeebodem, risico's op externe verstoring en nabijheid van andere infrastructuur.</p> <p>Daarnaast zullen veiligheidsrisico's zoals accidentele beschadiging, externe interferentie en mogelijke lekkagescenario's worden beoordeeld als onderdeel van de milieu- en veiligheidsbeoordelingen. Deze aspecten worden meegenomen binnen de milieuthema's veiligheid, zeebodemcondities en technische haalbaarheid, en zullen in vervolgfases van het project verder worden uitgewerkt.</p> <p>Deze aspecten worden behandeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de NRD, waaronder veiligheidsrisico's zoals externe interferentie, zeebodemcondities en mogelijke lekkagescenario's (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook monitoring- en risicobeheersmaatregelen worden meegenomen (zie paragraaf 5.5).</p>
----	-----------	---	---

15	202600015	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van een analyse van de totale vervuiling die door alle projectactiviteiten wordt veroorzaakt, wat leidt tot een onvolledige beoordeling van de milieueffecten.</p>	<p>De milieueffectrapportage zal de mogelijke emissies en milieueffecten van alle project gerelateerde activiteiten beoordelen, waaronder bouwschepen, installatiewerkzaamheden en operationele activiteiten. De beoordeling zal betrekking hebben op effecten tijdens de aanleg- en operationele fase van de pijpleiding. Ontmanteling valt niet binnen de reikwijdte van deze fase en zal op een later moment worden behandeld overeenkomstig de geldende vereisten.</p> <p>Dit omvat emissies naar de lucht (zoals CO₂, NO_x en fijnstof), onderwatergeluid, verstoring van de zeebodem en mogelijke lozingen van stoffen in het mariene milieu. Daarnaast zal de beoordeling ingaan op mogelijke effecten op zeezoogdieren, zeevogels en andere beschermde soorten.</p> <p>Deze effecten zullen worden beoordeeld binnen de relevante milieuthema's, waaronder luchtkwaliteit, geluid, natuur en biodiversiteit en het mariene milieu, zoals beschreven in het beoordelingskader (zie hoofdstuk 5, in het bijzonder paragrafen 5.1 en 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden meegenomen (zie paragraaf 5.4).</p>
----	-----------	---	---

16	202600015	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van de onvoldoende opname van andere vormen van vervuiling naast CO₂-emissies, waardoor de totale milieueffecten te beperkt in beeld worden gebracht.</p>	<p>De milieueffectrapportage zal de mogelijke emissies en milieueffecten van alle project gerelateerde activiteiten beoordelen, waaronder scheepsbewegingen en offshore installatiewerkzaamheden. Dit omvat niet alleen CO₂-emissies, maar ook andere vormen van vervuiling zoals emissies naar de lucht (bijvoorbeeld NO_x en fijnstof), onderwatergeluid, verstoring van de zeebodem en mogelijke lozingen van stoffen in het mariene milieu afkomstig van bouw- en ondersteuningsschepen.</p> <p>Daarnaast zullen mogelijke effecten op zeezoogdieren, zeevogels en andere gevoelige soorten worden beoordeeld, waaronder verstoring door de aanwezigheid van schepen en operationele activiteiten. De beoordeling zal betrekking hebben op effecten tijdens de aanleg- en operationele fase van de pijpleiding. Ontmanteling valt niet binnen de reikwijdte van deze fase en zal op een later moment worden behandeld overeenkomstig de geldende vereisten.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de relevante milieuthema's, waaronder luchtkwaliteit, geluid, natuur en biodiversiteit en het mariene milieu, zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de NRD (zie paragrafen 5.1–5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten, mitigerende maatregelen en monitoring worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	---

17	202600015	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende meenemen van de emissies van aanleg en onderhoud en de ecologische schade in de totale beoordeling, waardoor de klimaat- en milieubalans te positief kan worden voorgesteld.</p>	<p>De milieueffectrapportage zal de mogelijke milieu- en klimaateffecten van het project beoordelen, waaronder emissies en ecologische effecten die samenhangen met aanleg- en onderhoudswerkzaamheden. Dit omvat emissies van schepen en installatieapparatuur, evenals mogelijke verstoring van mariene habitats en soorten.</p> <p>Daarnaast zullen broeikasgasemissies die verband houden met de aanleg, exploitatie en het onderhoud van de pijpleiding worden beoordeeld als onderdeel van de klimaat- en duurzaamheidsbeoordeling. Hiermee wordt gewaarborgd dat de totale milieu- en klimaatbalans van het project op een evenwichtige en transparante wijze wordt geëvalueerd.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de relevante milieuthema's, waaronder klimaat, luchtkwaliteit, natuur en biodiversiteit en het mariene milieu, zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat de beoordeling van broeikasgasemissies tijdens de aanleg- en operationele fase, evenals mogelijke ecologische effecten zoals verstoring, geluid en effecten op de zeebodem (zie tabel 5.1 en paragrafen 5.1–5.2). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten, mitigerende maatregelen en monitoring worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	--

18	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het verlenen van vergunningen zonder grondige levenscyclusanalyse, waardoor de totale impact en haalbaarheid van het project onvoldoende worden onderbouwd.	De milieueffectrapportage zal de mogelijke emissies en milieueffecten van alle project gerelateerde activiteiten beoordelen, waaronder bouwschepen, installatiewerkzaamheden en operationele activiteiten. Alleen de effecten van de ontmanteling van de pijpleiding worden in deze fase niet meegenomen in de milieueffectrapportage. De verwachte levensduur van de pijpleiding bedraagt 50 jaar. Eventuele ontmantelingsactiviteiten zullen plaatsvinden overeenkomstig de op dat moment geldende vereisten en in afstemming met relevante stakeholders.
19	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het voortzetten van het project ondanks een gebrek aan duidelijkheid over langetermijneffecten en risico's, en is daarom van mening dat de overheid het voorzorgsbeginsel zou moeten toepassen.	Dit project doorloopt de projectprocedure. In deze procedure wordt er geborgd dat er een gewogen keuze kan worden gemaakt voor complexe energieprojecten. Om deze keuze goed te kunnen maken wordt er uitgebreid onderzoek gedaan. De milieueffectrapportage (MER) brengt de gevolgen van een project voor de fysieke leefomgeving in kaart, zoals effecten op lucht, geluid, natuur, water en bodem, door alternatieven te vergelijken met de situatie zonder het project. Daarbij worden ook lange-termijneffecten en cumulatieve effecten meegenomen, en bij onzekerheden wordt gewerkt met bandbreedtes of worst-case scenario's. De integrale effectanalyse (IEA) bouwt hierop voort door naast milieu ook ruimtelijke, economische en maatschappelijke effecten te wegen, zodat alternatieven integraal met elkaar vergeleken kunnen worden. Samen vormen ze de onderbouwing voor de keuze van een voorkeursalternatief: de MER levert de feitelijke analyse, de IEA de bredere beleidsmatige afweging. De scope van beide analyses wordt beschreven in de cNRD, waarbinnen ook restrisico's en onzekerheden na mitigatie een plek krijgen.

20	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de langetermijneffecten van het project vanwege onzekerheden en risico's, en concludeert daarom dat het project zou moeten worden stopgezet.	<p>Dit project doorloopt de projectprocedure. In deze procedure wordt er geborgd dat er een gewogen keuze kan worden gemaakt voor complexe energieprojecten. Om deze keuze goed te kunnen maken wordt er uitgebreid onderzoek gedaan. De milieueffectrapportage (MER) brengt de gevolgen van een project voor de fysieke leefomgeving in kaart, zoals effecten op lucht, geluid, natuur, water en bodem, door alternatieven te vergelijken met de situatie zonder het project. Daarbij worden ook langetermijneffecten en cumulatieve effecten meegenomen, en bij onzekerheden wordt gewerkt met bandbreedtes of worst-case scenario's. De integrale effectanalyse (IEA) bouwt hierop voort door naast milieu ook ruimtelijke, economische en maatschappelijke effecten te wegen, zodat alternatieven integraal met elkaar vergeleken kunnen worden. Samen vormen ze de onderbouwing voor de keuze van een voorkeursalternatief: de MER levert de feitelijke analyse, de IEA de bredere beleidsmatige afweging.</p> <p>De scope van beide analyses wordt beschreven in de cNRD, waarbinnen ook restrisico's en onzekerheden na mitigatie een plek krijgen.</p>
21	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van mogelijk hoge kosten voor de overheid en belastingbetalers, omdat niet duidelijk is welke kosten uiteindelijk voor rekening van de publieke sector zullen komen.	De kosten voor dit project liggen voor het overgrote deel bij de (Noorse) initiatiefnemer. De Nederlandse overheid neemt financieel geen deel aan dit project en de initiatiefnemer betaalt het Rijk voor de kosten voor het doorlopen van de rijksprojectprocedure. Overige kosten voor het Rijk, zoals die gemaakt worden in het kader van toezicht, zijn relatief beperkt.

22	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van een adequaat juridisch kader voor verantwoordelijkheden, aansprakelijkheid, toezicht en monitoring, waardoor onduidelijk is wie verantwoordelijk is in geval van calamiteiten en wie aansprakelijk kan worden gesteld voor eventuele schade op korte en lange termijn.	Deze effecten zullen worden beoordeeld binnen de relevante milieuthema's, waaronder luchtkwaliteit, geluid, natuur en biodiversiteit en het mariene milieu, zoals beschreven in het beoordelingskader (zie hoofdstuk 5, in het bijzonder paragrafen 5.1 en 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden behandeld (zie paragraaf 5.4).
23	202600015	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van voldoende wet- en regelgeving om te waarborgen dat CCS en de daarvoor benodigde infrastructuur veilig, verantwoord en duurzaam worden aangelegd, en dat verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden duidelijk en gedetailleerd zijn vastgelegd en afgebakend.	Veilig gebruik, onderhoud en een veilige aanleg en mogelijk verwijdering zijn belangrijke randvoorwaarden waar dit project aan moet voldoen voordat het gerealiseerd kan worden. Het uiteindelijke ontwerp van de leiding wordt hiervoor op getoetst aan bestaande normen. Dit gebeurt tijdens de vergunningsprocedure op basis van artikel 94 en 95 van het Mijnbouwbesluit.

24	202600015	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van besluitvorming zonder expliciete borging van de belangen van de Noordzee als ecosysteem, waardoor natuurbelangen onvoldoende worden beschermd binnen een ingrijpend en langlopend project.</p>	<p>De mogelijke effecten van het CO₂ Highway Europe-project op het ecosysteem van de Noordzee zullen worden beoordeeld in de milieueffectrapportage (MER) en, waar vereist, in een passende beoordeling in het kader van de Habitatrictlijn. Dit omvat onder meer de beschouwing van cumulatieve effecten in samenhang met andere bestaande en geplande activiteiten op de Noordzee, evenals mogelijke extra drukfactoren op het mariene ecosysteem.</p> <p>Daarnaast besteedt de cNRD aandacht aan mogelijkheden om effecten op natuur en biodiversiteit te voorkomen, te beperken en waar mogelijk positief bij te dragen aan natuurontwikkeling. Dit omvat de beschouwing van natuurversterkende maatregelen en de toepassing van natuur inclusieve ontwerpprincipes waar haalbaar. De beoordeling zal daarom een transparant overzicht geven van zowel mogelijke negatieve als positieve effecten van het project op het mariene milieu.</p> <p>Deze aspecten worden beoordeeld binnen het milieuthema “Natuur en biodiversiteit” in het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief cumulatieve effecten en effecten op beschermde gebieden en soorten (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook mitigerende en natuurversterkende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	---

25	202600016	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet of onvoldoende meenemen van veiligheidszones rondom bestaande olie- en gasinstallaties in de uiteindelijke tracékeuze.	<p>Bij de ontwikkeling van traceringsalternatieven wordt rekening gehouden met bekende olie- en gasinfrastructuur, waaronder bestaande en verlaten putten. In de huidige traceringsalternatieven is een minimale afstand van 500 meter tot bekende olie- en gasinstallaties aangehouden om potentiële veiligheidsrisico's te beperken en interferentie met bestaande infrastructuur te voorkomen.</p> <p>Daarnaast zal afstemming plaatsvinden met vergunninghouders en beheerders van infrastructuur om aansluiting op zowel bestaande als geplande infrastructuur te waarborgen. Waar nodig kunnen in vervolgfases van het project lokale aanpassingen van het tracé worden doorgevoerd om risico's verder te beperken en operationele vereisten te faciliteren.</p> <p>Mogelijke interacties met bestaande offshore infrastructuur, waaronder veiligheidsafstanden en technische beperkingen, zullen worden beoordeeld binnen het milieu- en technisch beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat onder meer de beschouwing van externe veiligheidsrisico's, beperkingen vanuit de zeebodem en interacties met infrastructuur (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	--

26	202600016	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende afstemming met bestaande en toekomstige olie- en gasinfrastructuur bij de tracékeuze en de ontwikkeling van alternatieven.</p>	<p>Bij de ontwikkeling van traceringsalternatieven wordt rekening gehouden met bestaande en geplande offshore infrastructuur, waaronder olie- en gasplatforms, putten en pijpleidingen. In de huidige traceringsalternatieven is een minimale afstand van 500 meter tot bekende olie- en gasinstallaties aangehouden om potentiële veiligheidsrisico's te beperken en interferentie met bestaande infrastructuur te voorkomen.</p> <p>Daarnaast zal in vervolgfases van het project afstemming plaatsvinden met vergunninghouders en relevante stakeholders om aansluiting op zowel bestaande als geplande infrastructuur te waarborgen, inclusief toekomstige ontwikkelingen en ontmantelingsactiviteiten. Waar nodig kunnen lokale aanpassingen aan het tracé worden doorgevoerd om rekening te houden met operationele beperkingen en veiligheidseisen.</p> <p>Mogelijke interacties met bestaande en toekomstige offshore infrastructuur, waaronder veiligheidszones en ontmantelingsactiviteiten, zullen worden beoordeeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat onder meer de beschouwing van technische haalbaarheid, externe veiligheid en interacties met infrastructuur (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	---

27	202600016	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van mogelijke niet-naleving van Nederlandse afstandsafspraken tussen de voorgestelde tracés en bestaande olie- en gasplatforms, boorlocaties en pijpleidingen.</p>	<p>Bij de ontwikkeling van traceringsalternatieven wordt rekening gehouden met bestaande offshore infrastructuur en geldende veiligheidsafstanden. In de huidige traceringsalternatieven is een minimale afstand van 500 meter tot bekende olie- en gasinstallaties, waaronder platforms, putten en pijpleidingen, aangehouden om potentiële veiligheidsrisico's te beperken en te voldoen aan de geldende afstandsvereisten.</p> <p>Daarnaast zal in vervolgfases van het project afstemming plaatsvinden met vergunninghouders, infrastructuurbeheerders en relevante stakeholders — waaronder internationale stakeholders wanneer sprake is van grensoverschrijdende infrastructuur. Dit omvat onder meer afstemming over operationele platforms, bestaande pijpleidingen zoals de NGT-pijpleiding, en infrastructuur die verband houdt met toekomstige ontwikkelingen of ontmantelingsactiviteiten. Waar nodig kunnen lokale aanpassingen aan het tracé worden doorgevoerd om te voldoen aan veiligheidseisen en operationele beperkingen.</p> <p>Mogelijke interacties met bestaande infrastructuur, waaronder veiligheidszones rond platforms en pijpleidingen, zullen worden beoordeeld binnen het technisch- en veiligheidsbeoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat onder meer de beschouwing van externe veiligheid, technische haalbaarheid en interacties met infrastructuur (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	---

28	202600016	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende benutten van de kennis van EBN over mijnbouwbelangen in de Noordzee.	<p>Het belang van het benutten van de kennis van EBN over mijnbouwbelangen op de Noordzee wordt erkend. EBN is daarom uitgenodigd om zijn expertise in te brengen bij de verdere ontwikkeling van traceringsalternatieven en de beoordeling van mogelijke interacties met bestaande en toekomstige mijnbouwactiviteiten.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid met relevante partijen, waaronder EBN en andere infrastructuurbeheerders, maakt onderdeel uit van de lopende projectontwikkeling. Deze dialoog ondersteunt het identificeren van beperkingen, kansen en potentiële risico's met betrekking tot bestaande en geplande offshore infrastructuur.</p> <p>Input van stakeholders, waaronder kennis over mijnbouwbelangen, zal worden meegenomen bij de verdere verfijning van traceringsalternatieven en binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waarin technische haalbaarheid, interacties met infrastructuur en externe veiligheid worden beoordeeld (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	--	---

29	202600016	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet tijdig actief betrekken van mijnbouwpartijen in overlappende gebieden langs de tracés, waardoor relevante belangen en randvoorwaarden te laat in beeld komen.	<p>Het belang van tijdige betrokkenheid van mijnbouwpartijen in gebieden waar traceringsalternatieven overlappen met bestaande of geplande infrastructuur wordt erkend. Relevante stakeholders uit de mijnbouwsector zullen daarom in vervolgfases van het project worden geraadpleegd om afstemming te waarborgen tussen de aanleg van de CO₂ Highway Europe-pijpleiding en de installatie, exploitatie of ontmanteling van nabijgelegen mijnbouwinfrastructuur.</p> <p>Deze stakeholderbetrokkenheid ondersteunt het vroegtijdig identificeren van operationele beperkingen, planningsaspecten en veiligheidseisen. Waar nodig kan deze input leiden tot verfijningen of lokale aanpassingen van de traceringsalternatieven.</p> <p>Afstemming met stakeholders en interacties met infrastructuur worden meegenomen binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waarin technische haalbaarheid, externe veiligheid en interacties met bestaande en geplande infrastructuur worden beoordeeld (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	--	---

30	202600016	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet of slechts beperkt opnemen van olie- en gaswinnings- en pijpleidingbeheerders als belanghebbenden, waardoor belangrijke partijen niet tijdig worden betrokken en sprake is van onvolledige participatie.</p>	<p>Het belang van het betrekken van olie- en gasexploitanten en pijpleidingbeheerders als stakeholders wordt erkend. De stakeholderlijst is daarom aangevuld met relevante partijen, waaronder organisaties die betrokken zijn bij huidige en toekomstige olie- en gasactiviteiten op de Noordzee.</p> <p>In vervolgfases van het project zal overleg plaatsvinden met deze stakeholders om ervoor te zorgen dat relevante beleidsontwikkelingen, operationele planning en interacties met infrastructuur worden meegenomen bij de verdere ontwikkeling van traceringsalternatieven. Dit omvat onder meer afstemming met partijen die betrokken zijn bij gaswinning, pijpleidinginfrastructuur en ontmantelingsactiviteiten.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid en afstemming met bestaande en geplande offshore activiteiten maken onderdeel uit van het projectontwikkelingsproces en zijn opgenomen in het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waarin technische haalbaarheid, interacties met infrastructuur en externe veiligheid worden beoordeeld (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	--	--

31	202600016	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van tracés die beschermde gebieden (Doggersbank, Klaverbank en mogelijk de Bruine Bank) kruisen, waardoor natuurwaarden kunnen worden aangetast.</p>	<p>Geen van de momenteel geïdentificeerde traceringsalternatieven kruist de Klaverbank. Voor de Bruine Bank en de Doggersbank zijn alternatieve routes ontwikkeld die deze beschermde gebieden respectievelijk kruisen of vermijden. Deze aanpak maakt het mogelijk om mogelijke effecten op natuurwaarden zorgvuldig te beoordelen en tussen alternatieven te vergelijken.</p> <p>De mogelijke effecten van de CO₂ Highway Europe-pijpleiding op beschermde gebieden, waaronder de Doggersbank en de Bruine Bank, zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Dit omvat mogelijke effecten zoals verstoring van de zeebodem, effecten op habitats, onderwatergeluid en verstoring van beschermde soorten.</p> <p>Deze effecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" overeenkomstig het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief effecten op Natura 2000-gebieden, beschermde habitats en soorten (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook mitigerende maatregelen en cumulatieve effecten worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	---

32	202600016	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet benoemen van het afwegingskader 'Natuurvriendelijk bouwen op de Noordzee', waardoor natuurvriendelijke keuzes mogelijk worden gemist.</p>	<p>Het afwegingskader "Natuur inclusief bouwen op de Noordzee" is opgenomen als één van de leidende principes voor de ontwikkeling van traceringsalternatieven. Dit kader wordt toegepast om milieueffecten zoveel mogelijk te beperken en waar mogelijk kansen voor versterking van de mariene biodiversiteit te verkennen.</p> <p>In lijn met dit kader streeft het project ernaar effecten tijdens aanleg en exploitatie te verminderen, bijvoorbeeld door waar mogelijk te bundelen met bestaande infrastructuur en door natuurversterkende maatregelen mee te nemen in het ontwerp en de installatie van de pijpleiding.</p> <p>Deze aanpak wordt beschreven in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1 (Uitgangspunten voor tracéontwikkeling), waarin het kader "Natuur inclusief bouwen op de Noordzee" expliciet wordt genoemd als onderdeel van de projectuitgangspunten. Deze principes sturen de ontwikkeling en beoordeling van alternatieven in vervolgfases van het project.</p>
----	-----------	---	--

33	202600016	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende afstemming van de tracés van het CO2HE-project met de ruimtelijke afspraken uit de verschillende nationale programma's.	<p>Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. Hierbij hoort ook de coördinatie met andere bevoegde gezagen en medeoverheden en de bijbehorende nationale programma's waar dit project aan raakt. Dit wordt vroeg in de projectprocedure gestart zodat er bij de keuzes van de te onderzoeken alternatieven de meeste actuele informatie gebruikt kan worden. Zo zetten wij ons maximaal in om alle belangen mee te nemen de onderzoeken en afwegingen voor de route alternatieven. Om alle mogelijke knelpunten en conflicten in de route aan het licht te krijgen, zodat deze vroeg in het proces kunnen worden meegenomen. Wat aanpassingen van de route in een later stadium van de procedure moet voorkomen.</p> <p>De aanpak van deze participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd.</p>
----	-----------	---	---

34	202600016	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een tracékeuze die later moet worden herzien vanwege onvoldoende afstemming met nationaal beleid en gebiedsontwikkelingen.	<p>Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. Hierbij hoort ook de coördinatie met andere bevoegde gezagen en medeoverheden en de bijbehorende nationale programma's waar dit project aan raakt. Dit wordt vroeg in de projectprocedure gestart zodat er bij de keuzes van de te onderzoeken alternatieven de meeste actuele informatie gebruikt kan worden. Zo zetten wij ons maximaal in om alle belangen mee te nemen de onderzoeken en afwegingen voor de route alternatieven. Om alle mogelijke knelpunten en conflicten in de route aan het licht te krijgen, zodat deze vroeg in het proces kunnen worden meegenomen. Wat aanpassingen van de route in een later stadium van de procedure moet voorkomen.</p> <p>De aanpak van deze participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd.</p>
----	-----------	--	---

35	202600016	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende meenemen van lopende initiatieven en discussies binnen ministeries over gebiedsaanwijzingen.	<p>Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. Hierbij hoort ook de coördinatie met andere bevoegde gezagen en medeoverheden en de bijbehorende nationale programma's waar dit project aan raakt. Dit wordt vroeg in de projectprocedure gestart zodat er bij de keuzes van de te onderzoeken alternatieven de meeste actuele informatie gebruikt kan worden. Zo zetten wij ons maximaal in om alle belangen mee te nemen de onderzoeken en afwegingen voor de route alternatieven. Om alle mogelijke knelpunten en conflicten in de route aan het licht te krijgen, zodat deze vroeg in het proces kunnen worden meegenomen. Wat aanpassingen van de route in een later stadium van de procedure moet voorkomen.</p> <p>De aanpak van de participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd.</p>
----	-----------	--	---

36	202600016	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende natuuroptimalisatie voor het verkrijgen van de benodigde vergunningen.	<p>In de cNRD wordt aandacht besteed aan natuurversterkende en mitigerende maatregelen, waaronder de mogelijkheid om dergelijke maatregelen te combineren en te optimaliseren om negatieve effecten te verminderen en, waar mogelijk, extra natuurwinst te creëren. Daarom zullen kansen voor een natuur-inclusief ontwerp en mogelijke positieve effecten worden onderzocht in de volgende projectfasen.</p> <p>De milieueffectrapportage beoordeelt zowel mogelijke negatieve als positieve effecten van het project, inclusief de effectiviteit van mitigerende en natuurversterkende maatregelen. Waar relevant worden ook combinaties van maatregelen en cumulatieve baten voor natuur in beschouwing genomen.</p> <p>Deze aspecten zijn opgenomen binnen het milieuthema “Natuur en biodiversiteit” zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en Tabel 5.1). Kansen voor mitigatie, versterking en cumulatieve positieve effecten worden waar relevant meegenomen.</p>
----	-----------	--	---

37	202600017	De indiener van de reactie wil op de hoogte worden gehouden van ontwikkelingen rondom CCS.	<p>Het CO2HE-project zal de toepasselijke procedures volgen en informatie over het project beschikbaar stellen in overeenstemming met de eisen van het proces.</p> <p>Er is informatie beschikbaar op de projectwebsite CO2 Highway Europe - Equinor (https://www.equinor.com/no/energi/co2highwayeurope CO2)</p> <p>In een later stadium zullen er ook regelmatig nieuwsbrieven beschikbaar zijn op deze website.</p> <p>Voor algemene informatie over CCS-ontwikkelingen in Europa en wereldwijd verwijzen wij naar Global CCS Institute Carbon Management at Scale (https://www.globalccsinstitute.com/) en Home - CCSA. (https://www.ccsassociation.org/)</p>
----	-----------	--	--

38	202600018	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende meenemen van bestaande en geplande mijnbouwinfrastructuur (platforminstallaties, pijpleidingen en kruisingen) in de ruimtelijke en technische planning van het CO₂HE-tracé.</p>	<p>Bij de ruimtelijke en technische ontwikkeling van traceringsalternatieven wordt rekening gehouden met bestaande en geplande offshore infrastructuur, waaronder CO₂-opslagontwikkelingen zoals het Aramis-project. In de huidige traceringsalternatieven is een minimale afstand van 500 meter tot bekende infrastructuur, waaronder platforms, putten en pijpleidingen, aangehouden om potentiële veiligheidsrisico's te beperken en interferentie met bestaande en geplande infrastructuur te voorkomen.</p> <p>Daarnaast zal in vervolgfases van het project afstemming plaatsvinden met vergunninghouders en projectontwikkelaars, waaronder partijen die betrokken zijn bij geplande CO₂-opslaginfrastructuur. Dit omvat onder meer afstemming over platforminstallaties, pijpleidingen, kruisingen en mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Waar nodig kunnen lokale aanpassingen aan het tracé worden doorgevoerd om rekening te houden met bestaande en geplande infrastructuur en bijbehorende veiligheidszones.</p> <p>Mogelijke interacties met bestaande en geplande offshore infrastructuur, waaronder toekomstige CO₂-opslagontwikkelingen, worden meegenomen binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat onder meer de beschouwing van technische haalbaarheid, externe veiligheid en interacties met infrastructuur (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	--

39	202600018	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende afstemming van analyses met Shell, waardoor relevante informatie en randvoorwaarden mogelijk niet worden meegenomen in de verdere uitwerking en besluitvorming.</p>	<p>Het belang van afstemming met Shell en andere relevante stakeholders wordt erkend. Shell zal daarom als stakeholder worden betrokken en, waar relevant, worden geïnformeerd en geraadpleegd tijdens vervolgfases van het project. Deze betrokkenheid ondersteunt het identificeren van technische, ruimtelijke en milieukundige aandachtspunten, waaronder veiligheidszones, interacties met infrastructuur en cumulatieve effecten.</p> <p>Afstemming met stakeholders zoals Shell draagt bij aan de beschikbaarheid van relevante informatie voor de verdere ontwikkeling van traceringsalternatieven en de besluitvorming. Waar nodig kan input van stakeholders leiden tot verfijningen of lokale aanpassingen van de voorgestelde tracés.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid en afstemming met bestaande en geplande infrastructuur maken onderdeel uit van het projectontwikkelingsproces en zijn opgenomen in het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat onder meer de beschouwing van technische haalbaarheid, externe veiligheid, ruimtelijke beperkingen en cumulatieve milieueffecten (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	--	--

40	202600018	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet betrekken van Shell als volwaardige belanghebbende in het vervolgproces (c-NRD, vergunningsproces en MER-procedure), waardoor de belangenafweging onvolledig kan zijn.</p>	<p>Het belang van het betrekken van Shell als stakeholder bij de verdere ontwikkeling van het project wordt erkend. Shell zal daarom als stakeholder worden opgenomen en, waar relevant, worden geïnformeerd en betrokken tijdens vervolgfases van het project.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid met partijen zoals Shell ondersteunt het vroegtijdig identificeren van relevante belangen, technische beperkingen en operationele aandachtspunten. Deze input kan bijdragen aan de verfijning van traceringsalternatieven en de beoordeling van mogelijke effecten, waaronder veiligheid, ruimtelijke ordening en cumulatieve milieueffecten.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid maakt onderdeel uit van het projectontwikkelings- en besluitvormingsproces zoals beschreven in de c-NRD. Input van stakeholders zal worden meegenomen bij de verdere uitwerking van alternatieven en binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5, waaronder technische haalbaarheid, interacties met infrastructuur en milieueffecten (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	--	--

41	202600018	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende in kaart brengen van de consequenties van CO2HE, waardoor risico's en effecten mogelijk worden onderschat.</p>	<p>De mogelijke consequenties van het CO₂ Highway Europe-project, waaronder technische veiligheidsaspecten, ruimtelijke ordeningsvraagstukken en cumulatieve milieueffecten, zullen in vervolgfases van het project in kaart worden gebracht en beoordeeld. Dit omvat onder meer de beschouwing van veiligheidszones, interacties met bestaande en geplande infrastructuur en cumulatieve effecten in samenhang met andere ontwikkelingen op de Noordzee.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld als onderdeel van de milieueffectrapportage (MER) en de Integrale Effectenanalyse (IEA). De MER zal ingaan op milieu- en veiligheid gerelateerde effecten, terwijl de IEA de vergelijking van alternatieven ondersteunt door milieu-, technische en ruimtelijke aspecten integraal te beschouwen.</p> <p>De reikwijdte en methodologie voor de beoordeling van milieu- en technische effecten worden beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (paragrafen 5.1–5.2 en tabel 5.1). De vergelijking van alternatieven en de integratie van beoordelingsresultaten worden verder uitgewerkt binnen de thematiek van de Integrale Effectenanalyse zoals beschreven in hoofdstuk 6.</p>
----	-----------	---	---

42	202600018	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van keuzes of besluiten die de ruimtelijke ontwikkeling en het gebruik van bestaande en toekomstige CO₂-opslagprojecten beperken, waardoor de uitvoering en groei van CO₂-opslag in het gebied kunnen worden belemmerd.</p>	<p>Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. Verschillende partijen (waaronder operators van bestaande en toekomstige CO₂ opslag projecten) zijn ook uitgenodigd om feedback te geven op de route alternatieven en mee te denken over de verschillende opties.</p> <p>Dit wordt vroeg in de projectprocedure gestart zodat er bij de keuzes van de te onderzoeken alternatieven de meeste actuele informatie gebruikt kan worden. Zo zetten wij ons maximaal in om alle belangen mee te nemen de onderzoeken en afwegingen voor de route alternatieven. Om alle mogelijke knelpunten en conflicten in de route aan het licht te krijgen, zodat deze vroeg in het proces kunnen worden meegenomen. Wat aanpassingen van de route in een later stadium van de procedure moet voorkomen.</p> <p>De aanpak van de participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd.</p>
----	-----------	--	--

43	202600018	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende afstemming met (toekomstige) werkzaamheden aan nabijgelegen mijnbouwinstallaties, waardoor veiligheidsrisico's en vertragingen tijdens de aanleg en exploitatie kunnen toenemen.</p>	<p>Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. Verschillende partijen (waaronder operators van nabijgelegen mijnbouwactiviteiten) zijn ook uitgenodigd om feedback te geven op de route alternatieven en mee te denken over de verschillende opties.</p> <p>Dit wordt vroeg in de projectprocedure gestart zodat er bij de keuzes van de te onderzoeken alternatieven de meeste actuele informatie gebruikt kan worden. Zo zetten wij ons maximaal in om alle belangen mee te nemen de onderzoeken en afwegingen voor de route alternatieven. Om alle mogelijke knelpunten en conflicten in de route aan het licht te krijgen, zodat deze vroeg in het proces kunnen worden meegenomen. Wat aanpassingen van de route in een later stadium van de procedure moet voorkomen.</p> <p>De aanpak van de participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd.</p>
----	-----------	---	---

44	202600018	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van keuzes of besluiten binnen de projectprocedure die direct of indirect gevolgen hebben voor reeds verleende vergunningen voor K14-FA-2 en de bijbehorende pijpleiding, waardoor bestaande rechten en activiteiten onder druk kunnen komen te staan.</p>	<p>Er is contact met de initiatiefnemer van K14-FA-2. Deze partij is zowel geïnformeerd over dit project als uitgenodigd voor een ontwerpssessie om over alle route alternatieven mee te denken. We menen ons daarmee voldoende te hebben ingezet, om het CO2 Highway Europe project afstemmen met het K14-FA-2 project zodat er geen negatieve impact is op dat project.</p> <p>Verder geloven wij dat al vergeven vergunningen niet meer aangepast of teruggetrokken kunnen worden. Daarmee is het effect van dit project op het K14-FA-2 project niet van toepassing. Verder gaan we graag in gesprek met de initiatiefnemer over mogelijk zorgen die ze verder hierover hebben.</p>
----	-----------	---	---

45	202600019	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende afstemming van analyses met relevante belanghebbenden, waardoor randvoorwaarden en belangen mogelijk niet tijdig worden meegenomen in de verdere uitwerking.</p>	<p>Het belang van tijdige afstemming met relevante stakeholders wordt erkend. De indiener zal daarom als stakeholder worden betrokken en, waar relevant, worden geïnformeerd en geraadpleegd tijdens vervolgfases van het project. Deze betrokkenheid ondersteunt het tijdig identificeren van technische, ruimtelijke en milieukundige aandachtspunten, waaronder mogelijke beperkingen en randvoorwaarden.</p> <p>Input van stakeholders zal worden meegenomen bij de verdere ontwikkeling van traceringsalternatieven en bij de beoordeling van mogelijke effecten. Dit omvat onder meer afstemming over technische aspecten, ruimtelijke ordeningsvraagstukken en cumulatieve milieueffecten. Waar relevant kan input van stakeholders leiden tot verfijningen of aanpassingen in het projectontwerp of de traceringsalternatieven.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid en afstemming maken onderdeel uit van het projectontwikkelingsproces en zijn opgenomen in de c-NRD. De consequenties van het project, waaronder technische, ruimtelijke en milieukundige aspecten, zullen worden beoordeeld binnen het kader zoals beschreven in hoofdstuk 5, terwijl de vergelijking van alternatieven verder wordt uitgewerkt binnen de thematiek van de Integrale Effectenanalyse zoals beschreven in hoofdstuk 6.</p>
----	-----------	---	---

46	202600019	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet betrekken van het Aramis-project als volwaardige belanghebbende in de verkenningsfase waarin verschillende tracés worden onderzocht, waardoor relevante belangen en informatie mogelijk niet tijdig worden meegenomen in de tracékeuze.</p>	<p>Het belang van afstemming met het Aramis-project en andere relevante vergunninghouders tijdens de verkenningsfase wordt erkend. Daarom zal overleg plaatsvinden met vergunninghouders, waaronder het Aramis-project, om afstemming met zowel bestaande als geplande infrastructuur te waarborgen en potentiële technische, ruimtelijke en milieukundige beperkingen in een vroeg stadium te identificeren.</p> <p>Deze afstemming ondersteunt het tijdig meenemen van relevante belangen en informatie bij de ontwikkeling van traceringsalternatieven. Waar nodig kan input van stakeholders leiden tot verfijningen of lokale aanpassingen van de voorgestelde tracés om rekening te houden met bestaande en geplande infrastructuur en bijbehorende veiligheidseisen.</p> <p>Afstemming met stakeholders en interacties met infrastructuur worden meegenomen binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waaronder technische haalbaarheid, ruimtelijke ordeningsaspecten en milieueffecten (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	---

47	202600019	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende in kaart brengen van de consequenties van CO2HE op technisch, ruimtelijk en milieukundig niveau, waardoor risico's en effecten mogelijk niet volledig worden meegewogen.	<p>De consequenties van het CO₂ Highway Europe-project op technisch, ruimtelijk en milieukundig niveau zullen in vervolgfases van het project in kaart worden gebracht en beoordeeld. Dit omvat interacties met bestaande en geplande infrastructuur, ruimtelijke ordeningsaspecten zoals veiligheidszones en mogelijke milieueffecten.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld via de milieueffectrapportage (MER) en de Integrale Effectenanalyse (IEA). De MER zal mogelijke milieueffecten en risico's beoordelen, terwijl de IEA de vergelijking van traceringsalternatieven ondersteunt door technische, ruimtelijke en milieukundige overwegingen integraal mee te nemen. Input van stakeholders, waaronder relevante infrastructuurprojecten zoals Aramis, zal waar relevant worden meegenomen.</p> <p>De reikwijdte en methodologie voor de beoordeling van deze aspecten worden beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waaronder technische haalbaarheid, ruimtelijke ordeningsaspecten en milieueffecten (zie paragrafen 5.1–5.2 en tabel 5.1). De vergelijking van alternatieven en de integratie van beoordelingsresultaten worden verder uitgewerkt binnen de thematiek van de Integrale Effectenanalyse zoals beschreven in hoofdstuk 6.</p>
48	202600019	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van keuzes of besluiten binnen de projectprocedure die direct of indirect gevolgen hebben voor de aan het Aramis-initiatief verleende vergunningen.	De projectprocedure heeft geen directe invloed op al verleende vergunningen. In het vervolgproces van de projectprocedure worden de gevolgen van CO2HE in kaart gebracht. In vervolgstappen is er op verschillende momenten reactie mogelijk.

49	202600019	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van keuzes of besluiten die direct of indirect gevolgen hebben voor de ruimtelijke ontwikkeling van bestaande en toekomstige CO ₂ -opslagprojecten.	In het vervolgproces van de projectprocedure worden de gevolgen van CO ₂ HE in kaart gebracht. In vervolgstappen is er op verschillende momenten reactie mogelijk.
50	202600019	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van keuzes of besluiten die de ontwikkeling en het volledige gebruik van de Aramis-transport- en opslagketen belemmeren.	In het vervolgproces van de projectprocedure worden de gevolgen van CO ₂ HE in kaart gebracht. In vervolgstappen is er op verschillende momenten reactie mogelijk.

51	202600020	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende gezamenlijke afstemming en nadere uitwerking met de betrokken partijen over deze tracéalternatieven.	<p>Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. Verschillende partijen (waaronder license en cable operators) zijn ook uitgenodigd om feedback te geven op de route alternatieven en mee te denken over de verschillende opties.</p> <p>Dit wordt vroeg in de projectprocedure gestart zodat er bij de keuzes van de te onderzoeken alternatieven de meeste actuele informatie gebruikt kan worden. Zo zetten wij ons maximaal in om alle belangen mee te nemen de onderzoeken en afwegingen voor de route alternatieven. Om alle mogelijke knelpunten en conflicten in de route aan het licht te krijgen, zodat deze vroeg in het proces kunnen worden meegenomen. Wat aanpassingen van de route in een later stadium van de procedure moet voorkomen.</p> <p>De aanpak van de participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd.</p>
----	-----------	--	--

52	202600020	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van tracéalternatieven die samenvallen met TenneT-verbindingen, en geeft daarom aan dat het tracéalternatief ten westen van de windenergiezone Nederwiek (langs de grens van de Brits-Nederlandse exclusieve economische zone) de samenloop zal minimaliseren.</p>	<p>De voorkeur voor een traceringsalternatief ten westen van de windenergiezone Nederwiek, langs de grens van de exclusieve economische zones van het VK en Nederland, wordt genoteerd. Dit alternatief zal worden meegenomen in de verdere ontwikkeling en vergelijking van routeopties, waaronder de mogelijkheid om interacties met bestaande en geplande verbindingen van TenneT en andere offshore infrastructuur zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>In vervolgfases van het project zal afstemming plaatsvinden met relevante infrastructuurbeheerders, waaronder TenneT, om aansluiting op bestaande en geplande elektriciteitsinfrastructuur te waarborgen. Waar nodig kunnen input van stakeholders en technische overwegingen leiden tot verfijningen of lokale aanpassingen van de traceringsalternatieven.</p> <p>Mogelijke interacties met offshore infrastructuur, waaronder elektriciteitsverbindingen en windparkontwikkelingen, zullen worden beoordeeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat onder meer de beschouwing van technische haalbaarheid, ruimtelijke beperkingen en interacties met infrastructuur (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	---

53	202600020	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het tracéalternatief ten oosten van de Bruine Bank, omdat dit samenvalt met reeds geplande en/of vergunde 2GW-verbindingen en met tracéalternatieven binnen het VAWOZ-programma.</p>	<p>De mogelijke interactie tussen het traceringsalternatief ten oosten van de Bruine Bank en bestaande of geplande offshore elektriciteitsinfrastructuur, waaronder 2GW-verbindingen vanuit de windenergiegebieden IJmuiden Ver en Nederwiek en traceringsalternatieven binnen het VAWOZ-programma, wordt erkend. Dit traceringsalternatief zal verder worden beschouwd en besproken met relevante stakeholders om potentiële ruimtelijke beperkingen en mogelijkheden voor afstemming beter in beeld te brengen.</p> <p>In vervolgfases van het project zal overleg plaatsvinden met infrastructuurbeheerders, waaronder TenneT en stakeholders die betrokken zijn bij het VAWOZ-programma, om afstemming met zowel bestaande als geplande infrastructuur te waarborgen. Waar nodig kan deze afstemming leiden tot verfijningen of lokale aanpassingen van de traceringsalternatieven om potentiële conflicten zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Mogelijke interacties met offshore infrastructuur, waaronder windparkaansluitingen en kabelcorridors, zullen worden beoordeeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat onder meer de beschouwing van technische haalbaarheid, ruimtelijke beperkingen en interacties met infrastructuur (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	---

54	202600020	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het tracéalternatief ten zuiden van de windenergiezone Borssele, omdat dit de bestaande energie-infrastructuur van TenneT kruist.	<p>De mogelijke interactie tussen het traceringsalternatief ten zuiden van het windenergiegebied Borssele en bestaande energie-infrastructuur van TenneT wordt erkend. Daarom zal dit traceringsalternatief verder worden afgestemd met TenneT en andere relevante stakeholders om mogelijke kruisingen te beoordelen en kansen te identificeren om effecten op bestaande infrastructuur zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>In vervolgfases van het project zal overleg plaatsvinden met infrastructuurbeheerders om afstemming met zowel bestaande als geplande infrastructuur te waarborgen. Waar nodig kan deze afstemming leiden tot verfijningen of lokale aanpassingen van de traceringsalternatieven om potentiële conflicten te beperken en veilige en haalbare kruisingen mogelijk te maken.</p> <p>Mogelijke interacties met offshore energie-infrastructuur, waaronder kabelkruisingen en ruimtelijke beperkingen, zullen worden beoordeeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD. Dit omvat onder meer de beschouwing van technische haalbaarheid, ruimtelijke beperkingen en interacties met infrastructuur (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	--

55	202600020	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van een integraal overzicht of kaart waarop bestaande kabels en leidingen zijn weergegeven in relatie tot de tracéalternatieven voor CO2HE.</p>	<p>Vanwege veiligheids- en vertrouwelijkheidsoverwegingen kunnen niet alle bestaande kabels en pijpleidingen worden weergegeven op publiek beschikbare kaarten. Relevante informatie over bestaande en geplande offshore infrastructuur is echter opgenomen in de achtergrondgegevens die worden gebruikt voor de ontwikkeling en beoordeling van traceringsalternatieven. Deze informatie maakt deel uit van de technische basis voor de milieueffectrapportage (MER) en de Integrale Effectenanalyse (IEA).</p> <p>De traceringsalternatieven worden ontwikkeld op basis van beschikbare ruimtelijke gegevens over bestaande kabels, pijpleidingen en andere offshore infrastructuur, met als doel potentiële conflicten zoveel mogelijk te beperken en technische haalbaarheid te waarborgen. Interacties met bestaande infrastructuur, waaronder kabel- en pijpleidingkruisingen, zullen in vervolgfases van het project verder worden beoordeeld.</p> <p>Deze aspecten worden behandeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waarin technische haalbaarheid, ruimtelijke beperkingen en interacties met infrastructuur worden beoordeeld (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). De vergelijking van traceringsalternatieven, inclusief interacties met infrastructuur, zal daarnaast worden meegenomen binnen de thematiek van de Integrale Effectenanalyse zoals beschreven in hoofdstuk 6.</p>
----	-----------	--	---

56	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van een integraal overzicht of kaart waarop bestaande kabels en leidingen zijn weergegeven in relatie tot de tracéalternatieven voor CO ₂ HE.	<p>Het belang van structurele betrokkenheid van Element NL bij de verdere ontwikkeling van het project wordt erkend. Element NL zal daarom als stakeholder betrokken blijven en, waar relevant, worden geïnformeerd en geraadpleegd tijdens vervolgfases van het project.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid met organisaties zoals Element NL ondersteunt het tijdig identificeren van relevante belangen en ontwikkelingen op het gebied van CO₂-transport en -opslag. Input van stakeholders kan worden meegenomen bij de verfijning van traceringsalternatieven en binnen de bredere projectontwikkeling.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid maakt onderdeel uit van het projectontwikkelingsproces zoals beschreven in de cNRD. Relevante input van stakeholders zal worden meegenomen bij de beoordeling van technische haalbaarheid, ruimtelijke ordening en interacties met infrastructuur, zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
57	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van internationale samenwerking binnen CCS voor de positie van Nederlandse partijen die actief zijn of willen worden in CO ₂ -opslag en infrastructuur, waardoor zij in een afhankelijke of nadelige positie terecht kunnen komen.	De Nederlandse Staat zet zich in voor opschaling van de Europese markt voor CCS. Een grote Europese markt voor CCS biedt kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven, dat zich bij de koplopers op het gebied van CCS mag rekenen, om te verdienen aan technologische kennis en expertise. Het juridisch raamwerk binnen de Europese Economische Ruimte, zoals de CCS-richtlijn, borgt een gelijk speelveld. Voor CO ₂ HE geldt dat het onderdeel is van een Europees Project of Common Interest (PCI) is en de Nederlandse Staat op basis van de TEN-E-verordening verplicht is medewerking te verlenen aan deze initiatieven.

58	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een onvoldoende zorgvuldige beoordeling van de relatie tussen CO ₂ HE en bestaande/voorgenomen Nederlandse CO ₂ -opslaginitiatieven, waardoor keuzes mogelijk niet aansluiten bij nationale ontwikkelingen.	In het vervolgproces van de projectprocedure worden de gevolgen van CO ₂ HE in kaart gebracht. In vervolgstappen is er op verschillende momenten reactie mogelijk.
59	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het CO ₂ HE-project voor het gelijke speelveld voor aanbieders van CCS-oplossingen, omdat buitenlandse transport- of opslagopties structureel bevoordeeld kunnen worden ten opzichte van Nederlandse initiatieven.	De Nederlandse Staat zet zich in voor opschaling van de Europese markt voor CCS. Een grote Europese markt voor CCS biedt kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven, dat zich bij de koplopers op het gebied van CCS mag rekenen, om te verdienen aan technologische kennis en expertise. Het juridisch raamwerk binnen de Europese Economische Ruimte, zoals de CCS-richtlijn, borgt een gelijk speelveld. Voor CO ₂ HE geldt dat het onderdeel is van een Europees Project of Common Interest (PCI) is en de Nederlandse Staat op basis van de TEN-E-verordening verplicht is medewerking te verlenen aan deze initiatieven.

60	202600021	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ruimtegebruik van het CO2HE-project voor bestaande en toekomstige mijnbouwactiviteiten (aardgaswinning), waardoor de leveringszekerheid en het verminderen van geopolitieke afhankelijkheid onder druk kunnen komen te staan.</p>	<p>Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. Verschillende partijen (waaronder license en cable operators) zijn ook uitgenodigd om feedback te geven op de route alternatieven en mee te denken over de verschillende opties.</p> <p>Dit wordt vroeg in de projectprocedure gestart zodat er bij de keuzes van de te onderzoeken alternatieven de meeste actuele informatie gebruikt kan worden. Zo zetten wij ons maximaal in om alle belangen mee te nemen de onderzoeken en afwegingen voor de route alternatieven. Om alle mogelijke knelpunten en conflicten in de route aan het licht te krijgen, zodat deze vroeg in het proces kunnen worden meegenomen. Zo kan ook ruimtelijke impact van dit project op bestaande en toekomstige mijnbouwactiviteiten vroeg in het proces in kaart worden gebruikt zodat ook hier geen conflicten ontstaan.</p> <p>De aanpak van de participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd.</p>
----	-----------	--	---

61	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende transparante en mogelijk discriminerende beleidskeuzes, vergunningverlening en mogelijke steunmaatregelen, waardoor Nederlandse en internationale CCS-oplossingen zich niet in samenhang kunnen ontwikkelen.	De Nederlandse Staat zet zich in voor opschaling van de Europese markt voor CCS. Een grote Europese markt voor CCS biedt kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven, dat zich bij de koplopers op het gebied van CCS mag rekenen, om te verdienen aan technologische kennis en expertise. Het juridisch raamwerk binnen de Europese Economische Ruimte, zoals de CCS-richtlijn, borgt een gelijk speelveld. Voor CO ₂ HE geldt dat het onderdeel is van een Europees Project of Common Interest (PCI) is en de Nederlandse Staat op basis van de TEN-E-verordening verplicht is medewerking te verlenen aan deze initiatieven.
62	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het CO ₂ HE-project voor de beschikbaarheid van CO ₂ binnen de Europese Unie, omdat CO ₂ -stromen buiten de EU terecht kunnen komen, wat ten koste kan gaan van Europese opslagdoelstellingen.	Bij CCS draagt de emissiereductie in de eerste plaats bij aan de emissiedoelen van het land waar deze wordt afgevangen. Als de Nederlandse industrie ervoor kiest om in Noorwegen haar CO ₂ op te slaan dan draagt de afgevangen CO ₂ bij aan de Nederlandse emissiereductie. Daarnaast zijn er op dit moment binnen de EU geen doelstellingen voor CO ₂ -afvang en -opslag.

63	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende waarborgen van open en niet-discriminerende toegang tot de CO ₂ HE-infrastructuur (in het geval van een toekomstige aansluiting vanuit Nederland).	<p>Vanwege de Project of Common Interest (PCI)-status van dit project geldt er een verplichting tot open access. Dit omvat een mogelijke toekomstige aansluiting vanuit Nederland op deze pijpleiding. Een toekomstige aansluiten voor Nederland is ook opgenomen in dit project. Het voornemen bevat nu 1 à 2 T stukken die in de pijpleiding worden gemaakt voor mogelijke toekomstige aansluiting voor Nederland. Waar deze T stukken precies komen te liggen, is nog niet bekend en wordt nog onderzocht. Er is ook de mogelijkheid om nog aanvullende verbindingen aan de pijpleiding toe te voegen naar de constructie daarvan. Zo is de mogelijkheid voor open non-discriminatory access tot de CO₂HE infrastructuur geborgen.</p> <p>De mogelijkheid van een aansluiting voor Nederlands staat beschreven in het VenP onder hoofdstuk.</p>
64	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van duidelijke randvoorwaarden voor toegang tot de infrastructuur.	De CO ₂ Highway Europe-corridor maakt deel uit van het PCI EU2NSEA-project en wordt ontwikkeld in lijn met bredere Europese doelstellingen voor grensoverschrijdende CO ₂ -transportinfrastructuur. Toegang tot de infrastructuur, inclusief de toegangsregelingen, wordt geregeld door de toepasselijke wet- en regelgeving, waaronder de CCS-richtlijn (2009/31/EG). Deze richtlijn vereist transparante en non-discriminerende toegang voor potentiële gebruikers.

65	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende tijdige, volledige en consistente informatievoorziening aan belanghebbenden over CO ₂ HE.	<p>Stakeholderbetrokkenheid ondersteunt de tijdige identificatie van relevante belangen en ontwikkelingen op het gebied van CO₂-transport en -opslag. Inbreng van stakeholders kan worden meegenomen bij het verder verfijnen van de tracé-/routealternatieven en bij de bredere projectontwikkeling.</p> <p>Stakeholderparticipatie maakt onderdeel uit van het proces van projectontwikkeling zoals beschreven in de cNRD. Relevante input van stakeholders wordt meegenomen in de beoordeling van technische haalbaarheid, ruimtelijke ordening en interacties met infrastructuur, zoals beschreven in Hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en Tabel 5.1).</p>
66	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een gebrek aan duidelijkheid over capaciteit, fasering, governance, tarieven en de relatie met bestaande en geplande opslagprojecten.	<p>Het juridische raamwerk binnen de Europese Economische Ruimte borgt een gelijk speelveld. Zo schrijft de CCS-richtlijn voor dat lidstaten ervoor zorgen dat CO₂-transportnetwerken toegang aan potentiële gebruikers verlenen op een transparante en niet-discriminerende manier. Dit is in Nederland in artikel 32 van de Mijnbouwwet verankerd. Nadere informatie over het project staat op de website van RVO (Bureau Energieprojecten) en de website van de initiatiefnemer. In het vervolg van de projectprocedure komt meer informatie beschikbaar.</p>
67	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende transparantie in de beginfase van de ontwikkeling van CCS, waardoor onzekerheid ontstaat die investeringen in Nederlandse CO ₂ -opslag kan belemmeren.	<p>Het juridische raamwerk binnen de Europese Economische Ruimte borgt een gelijk speelveld. Zo schrijft de CCS-richtlijn voor dat lidstaten ervoor zorgen dat CO₂-transportnetwerken toegang aan potentiële gebruikers verlenen op een transparante en niet-discriminerende manier. Dit is in Nederland in artikel 32 van de Mijnbouwwet verankerd. Nadere informatie over het project staat op de website van RVO (Bureau Energieprojecten) en de website van de initiatiefnemer. In het vervolg van de projectprocedure komt meer informatie beschikbaar.</p>

68	202600021	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende betrekken van Element NL bij keuzes die gevolgen hebben voor marktregulering en de ontwikkeling van opslag.	Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. De aanpak van de participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd. Deze projectprocedure is niet van invloed op marktregulering. Voor eventuele separate wetgeving op dit gebied geldt dat er altijd mogelijkheden zijn voor belanghebbenden om in de ontwerpfase te reageren.
----	-----------	---	--

69	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van extra drukfactoren op het ecosysteem van de Noordzee, omdat deze niet passen binnen de grenzen van het ecosysteem en nieuwe activiteiten daarom aantoonbaar positief moeten bijdragen aan de staat van de natuur.</p>	<p>De mogelijke effecten van het CO₂ Highway Europe-project op het ecosysteem van de Noordzee zullen worden beoordeeld in de milieueffectrapportage (MER) en, waar vereist, in een passende beoordeling in het kader van de Habitatrictlijn. Dit omvat onder meer de beschouwing van cumulatieve effecten in samenhang met andere bestaande en geplande activiteiten op de Noordzee, evenals mogelijke extra drukfactoren op het mariene ecosysteem.</p> <p>Daarnaast besteedt de cNRD aandacht aan mogelijkheden om effecten op natuur en biodiversiteit te voorkomen, te beperken en waar mogelijk positief bij te dragen aan natuurontwikkeling. Dit omvat de beschouwing van natuurversterkende maatregelen en de toepassing van natuur inclusieve ontwerpprincipes waar haalbaar. De beoordeling zal daarom een transparant overzicht geven van zowel mogelijke negatieve als positieve effecten van het project op het mariene milieu.</p> <p>Deze aspecten worden beoordeeld binnen het milieuthema “Natuur en biodiversiteit” in het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief cumulatieve effecten en effecten op beschermde gebieden en soorten (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook mitigerende en natuurversterkende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	--	---

70	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende beperken van het aantal transportbewegingen en het onvoldoende bundelen van logistieke activiteiten.	<p>Aanlegwerkzaamheden, scheepsbewegingen en bijbehorende logistiek zullen worden beschreven en beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage (MER). Dit omvat mogelijke effecten die samenhangen met scheepvaartverkeer, zoals geluidsemissies, verstoring van mariene fauna en andere drukfactoren op het mariene milieu.</p> <p>Waar haalbaar zullen mogelijkheden worden beschouwd om effecten te beperken, bijvoorbeeld door het verminderen van scheepsbewegingen, het bundelen van logistieke activiteiten, het optimaliseren van planning en afstemming met andere offshore infrastructuurprojecten. Daarnaast zullen mogelijke effecten die verband houden met onderhouds- en ontmantelingsactiviteiten, waaronder verstoring van de zeebodem en het eventueel verwijderen of achterlaten van infrastructuur, waar relevant in de beoordeling worden meegenomen.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de milieuthema's "Natuur en biodiversiteit", "Geluid" en "Marien milieu", zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Ook cumulatieve effecten en mogelijkheden voor mitigatie of effectbeperking, waaronder afstemming met andere projecten zoals VAWOZ, zullen worden meegenomen.</p>
----	-----------	--	--

71	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een gebrek aan duidelijkheid over de ontmanteling (welke onderdelen worden verwijderd en of restanten achterblijven).</p>	<p>Ontmanteling van de pijpleiding zal plaatsvinden overeenkomstig de op dat moment geldende wet- en regelgeving en beleidskaders. In deze fase van het project is de specifieke aanpak voor ontmanteling — waaronder welke onderdelen eventueel worden verwijderd of achtergelaten — nog niet vastgesteld.</p> <p>De milieueffecten van ontmantelingsactiviteiten, waaronder mogelijke verstoring van de zeebodem, scheepsbewegingen en risico's die samenhangen met het achterlaten van infrastructuur, zullen waar relevant worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage (MER). Hiermee wordt gewaarborgd dat mogelijke effecten op het mariene milieu en kwetsbare habitats op transparante wijze worden meegewogen.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de milieuthema's "Natuur en biodiversiteit", "Zeebodem en water" en "Geluid", zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	--	---

72	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van ontmantelingsactiviteiten die onvoldoende gericht zijn op het minimaliseren van impact.	<p>Ontmanteling van de pijpleiding zal plaatsvinden overeenkomstig de op dat moment geldende wet- en regelgeving en beleidskaders. Bij de uitwerking van de ontmantelingsaanpak zal aandacht worden besteed aan het zoveel mogelijk beperken van milieueffecten, waaronder het beperken van verstoring van de zeebodem, scheepsbewegingen en mogelijke risico's op verontreiniging.</p> <p>De milieueffecten van ontmantelingsactiviteiten zullen, waar relevant, worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage (MER). Dit omvat mogelijke effecten op mariene habitats en soorten, evenals mogelijkheden om effecten te beperken door middel van maatregelen zoals geoptimaliseerde planning, bundeling van activiteiten en het minimaliseren van verstoring.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de milieuthema's "Natuur en biodiversiteit", "Zeebodem en water" en "Geluid", zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	--

73	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende afstemming en bundeling van locatie en planning met andere ingrijpende infrastructurele trajecten (zoals pVAWOZ).	<p>Ontmanteling van de pijpleiding zal plaatsvinden overeenkomstig de op dat moment geldende wet- en regelgeving en beleidskaders. Bij de uitwerking van de ontmantelingsaanpak zal aandacht worden besteed aan het zoveel mogelijk beperken van milieueffecten, waaronder het beperken van verstoring van de zeebodem, scheepsbewegingen en mogelijke risico's op verontreiniging.</p> <p>De milieueffecten van ontmantelingsactiviteiten zullen, waar relevant, worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage (MER). Dit omvat mogelijke effecten op mariene habitats en soorten, evenals mogelijkheden om effecten te beperken door middel van maatregelen zoals geoptimaliseerde planning, bundeling van activiteiten en het minimaliseren van verstoring.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de milieuthema's "Natuur en biodiversiteit", "Zeebodem en water" en "Geluid", zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	--

74	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het toevoegen van (te veel) harde kunstmatige structuren in slibrijke, koolstofrijke gebieden, omdat dit juist negatieve effecten kan hebben op de zeebodem en koolstofvastlegging.</p>	<p>Mogelijke effecten van het toevoegen van harde kunstmatige structuren in slibrijke en koolstofrijke zeebodemgebieden zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Dit omvat mogelijke effecten op de samenstelling van de zeebodem en processen van koolstofvastlegging, evenals mogelijke ecologische langetermijneffecten.</p> <p>De beoordeling zal zowel mogelijke negatieve als positieve effecten van verstoring van de zeebodem en de introductie van kunstmatige structuren beschouwen, waaronder effecten op sedimentdynamiek en koolstofrijke habitats. Waar relevant zullen ook alternatieven en mitigerende maatregelen worden beschouwd om effecten op kwetsbare zeebodemgebieden zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" en gerelateerde zeebodemaspecten, zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	--	--

75	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende inzet op beschermende maatregelen en versterking van koolstofopslag, waardoor kansen om bodemverstoring te verminderen en koolstofvastlegging te vergroten mogelijk worden gemist.</p>	<p>Mogelijke effecten op de zeebodem, bodem en water, waaronder effecten op koolstofrijke sedimenten en processen van koolstofvastlegging, zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Dit omvat de beschouwing van bodemverstoring tijdens aanleg- en onderhoudswerkzaamheden, evenals mogelijkheden om verstoring te beperken en waar mogelijk koolstofopslag in de zeebodem te ondersteunen.</p> <p>Waar relevant zullen in vervolgfases van het project beschermende maatregelen en ontwerpafwegingen worden verkend om verstoring van de zeebodem te beperken. Dit kan onder meer betrekking hebben op optimalisatie van installatiemethoden, tracékeuze en afstemming met andere offshore activiteiten om effecten zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de milieuthema's "Bodem en water" en "Natuur en biodiversiteit", zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	--

76	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van bodemverstoring door het project, aangezien de zeebodem een belangrijke rol speelt bij koolstofvastlegging. Daarom dient bodemverstoring in alle projectfasen (aanleg, exploitatie en ontmanteling) zoveel mogelijk te worden voorkomen, om de genoemde milieueffecten te beperken.</p>	<p>Mogelijke verstoring van de zeebodem en de effecten daarvan op koolstofrijke sedimenten en processen van koolstofvastlegging zullen worden beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage. Dit omvat de beschouwing van bodemverstoring tijdens aanleg-, exploitatie- en ontmantelingsactiviteiten, met name in gebieden waar de zeebodem een belangrijke rol speelt bij koolstofopslag.</p> <p>Waar relevant zullen tracékeuze, installatiemethoden en operationele maatregelen worden beschouwd om verstoring van de zeebodem en bijbehorende milieueffecten zoveel mogelijk te beperken. Dit kan onder meer betrekking hebben op optimalisatie van aanlegtechnieken en afstemming met andere offshore activiteiten om cumulatieve effecten te verminderen.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de milieuthema's "Bodem en water" en "Natuur en biodiversiteit", zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	--	---

77	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende beschrijven van het nut en de noodzaak van het CO₂HE-project vanuit het perspectief van klimaatbeleid en de noodzakelijke lange termijn maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan.</p>	<p>Het nut en de noodzaak van het CO₂ Highway Europe-project zullen worden beschreven vanuit klimaatbeleidsmatig perspectief, waaronder de rol van het project binnen langetermijnstrategieën voor klimaatmitigatie en verduurzaming. Infrastructuur voor CO₂-transport en -opslag wordt op Europees en nationaal niveau erkend als een belangrijk onderdeel voor het behalen van klimaatdoelstellingen, met name voor moeilijk te verduurzamen sectoren waar directe emissiereducties technisch of economisch lastig realiseerbaar zijn.</p> <p>CO₂HE is bedoeld om grootschalig transport en opslag van CO₂ tussen meerdere landen mogelijk te maken, ter ondersteuning van emissiereducties in industriële sectoren zoals cement, staal, raffinage en afval-naar-energie. Het project sluit aan bij Europese klimaatbeleidskaders en lange termijn paden voor verduurzaming, waaronder de klimaatdoelstellingen van de EU en initiatieven zoals het Fit for 55-pakket en de ontwikkeling van grensoverschrijdende infrastructuur.</p> <p>De rol, het nut en de noodzaak van het project vanuit klimaatbeleidsmatig perspectief worden beschreven in hoofdstuk 1 van de cNRD. Daarnaast worden de milieueffecten van het project en de alternatieven beoordeeld binnen het kader zoals beschreven in hoofdstuk 5, terwijl de vergelijking van alternatieven en bredere projectafwegingen verder worden behandeld binnen de thematiek van de Integrale Effectenanalyse zoals beschreven in hoofdstuk 6.</p>
----	-----------	--	--

78	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van een expliciete verwijzing in de concept-NRD naar het Quality Status Report, het Staat van de Noordzee-rapport en de Nature Restoration Regulation.	<p>Een expliciete verwijzing naar het *State of the North Sea Report* is opgenomen in de cNRD. Daarnaast zal de milieueffectrapportage (MER) de mogelijke effecten van het project op het mariene milieu beoordelen in de context van de bestaande milieusituatie en beleidsdoelstellingen voor de Noordzee.</p> <p>De MER zal niet alleen mogelijke negatieve effecten beoordelen, maar ook ingaan op mogelijkheden om effecten op natuur en biodiversiteit te voorkomen, te beperken en waar haalbaar positief bij te dragen. Dit omvat onder meer de beschouwing van natuur inclusieve ontwerpprincipes en mogelijke natuurversterkende maatregelen, waar relevant. De Integrale Effectenanalyse (IEA) zal daarnaast de vergelijking van alternatieven ondersteunen, inclusief milieukundige overwegingen.</p> <p>Deze aspecten worden behandeld binnen het milieubeoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief effecten op natuur, cumulatieve effecten en mogelijke mitigerende of natuurversterkende maatregelen (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	--	---

79	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het kruisen van het tracé door beschermd gebied in de Nederlandse EEZ (Natura 2000-gebieden en gebieden met ruimtelijke beschermingsmaatregelen onder de Kaderrichtlijn Mariene Strategie), waardoor negatieve effecten op natuurwaarden kunnen ontstaan.</p>	<p>Bij de ontwikkeling van het CO₂ Highway Europe-project worden traceringsalternatieven beschouwd die beschermd gebied binnen de Nederlandse Exclusieve Economische Zone (EEZ), waaronder Natura 2000-gebieden en gebieden met ruimtelijke beschermingsmaatregelen onder de Kaderrichtlijn Mariene Strategie, kruisen of vermijden. Alternatieven die gevoelige gebieden zoals de Doggersbank en de Bruine Bank vermijden, zijn opgenomen om een zorgvuldige vergelijking van mogelijke effecten mogelijk te maken. Geen van de momenteel geïdentificeerde alternatieven kruist de Klaverbank.</p> <p>De mogelijke effecten van traceringsalternatieven op beschermd gebied, habitats en soorten zullen worden beoordeeld in de milieueffectrapportage. Dit omvat mogelijke effecten zoals verstoring van de zeebodem, effecten op habitats, onderwatergeluid en verstoring van beschermd soorten, evenals de beschouwing van alternatieven en mitigerende maatregelen waar relevant.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). De vergelijking van traceringsalternatieven, waaronder alternatieven die beschermd gebied vermijden, zal bijdragen aan de identificatie van een voorkeursalternatief op basis van milieu- en andere overwegingen.</p>
----	-----------	--	---

80	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van scheepsbewegingen voor aanleg en onderhoud, omdat deze een relevante drukfactor vormen (bijvoorbeeld door geluidsemisies).</p>	<p>Scheepsbewegingen die verband houden met aanleg- en onderhoudswerkzaamheden worden erkend als een mogelijke drukfactor voor het mariene milieu. De milieueffectrapportage (MER) zal daarom mogelijke effecten beoordelen, zoals onderwatergeluid, verstoring van zeezoogdieren en zeevogels, en andere effecten die samenhangen met scheepvaartverkeer tijdens aanleg- en onderhoudsactiviteiten.</p> <p>Waar haalbaar zullen mogelijkheden worden beschouwd om effecten te beperken, bijvoorbeeld door het verminderen van het aantal scheepsbewegingen, het bundelen van logistieke activiteiten, het optimaliseren van planning en afstemming met andere offshore infrastructuurprojecten. Ook maatregelen zoals snelheidsbeperkingen en coördinatie van werkzaamheden kunnen, waar relevant, worden beschouwd om verstoring zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen de milieuthema's "Natuur en biodiversiteit", "Geluid" en "Marien milieu", zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Ook cumulatieve effecten, waaronder afstemming met andere projecten zoals VAWOZ, en mogelijke mitigerende maatregelen zullen worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	--

81	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het op voorhand uitsluiten van alternatieven die beschermde gebieden vermijden, waardoor een zorgvuldige afweging van tracékeuzes en natuureffecten niet volledig kan plaatsvinden.</p>	<p>In de cNRD zijn traceringsalternatieven ontwikkeld die beschermde gebieden, waaronder de Bruine Bank en de Doggersbank, zowel kruisen als vermijden. Hiermee wordt gewaarborgd dat alternatieven die effecten op beschermde gebieden zoveel mogelijk beperken worden meegenomen en dat een zorgvuldige vergelijking van routeopties kan plaatsvinden.</p> <p>De mogelijke effecten van deze alternatieven op beschermde gebieden, habitats en soorten zullen worden beschreven in de cNRD en beoordeeld in de milieueffectrapportage (MER). Dit omvat mogelijke effecten zoals verstoring van de zeebodem, effecten op habitats en verstoring van beschermde soorten.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). De vergelijking van alternatieven die beschermde gebieden kruisen of vermijden zal bijdragen aan een zorgvuldig en transparant besluitvormingsproces.</p>
----	-----------	--	--

82	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet meenemen van de meerwaarde van herhaling en combinatie van natuurversterkende en mitigerende maatregelen, waardoor kansen op aanvullende natuurwinst en beperking van negatieve effecten mogelijk worden gemist.	<p>In de cNRD wordt aandacht besteed aan natuurversterkende en mitigerende maatregelen, waaronder de mogelijkheid om dergelijke maatregelen te combineren en te optimaliseren om negatieve effecten te beperken en waar mogelijk aanvullende natuurwinst te realiseren. Mogelijkheden voor natuur inclusief ontwerp en potentiële positieve effecten zullen daarom in vervolgfases van het project verder worden verkend.</p> <p>De milieueffectrapportage (MER) zal zowel mogelijke negatieve als positieve effecten van het project beoordelen, inclusief de effectiviteit van mitigerende en natuurversterkende maatregelen. Waar relevant zullen ook combinaties van maatregelen en cumulatieve voordelen voor natuur worden meegenomen.</p> <p>Deze aspecten maken onderdeel uit van het milieuthema “Natuur en biodiversiteit” zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen mogelijkheden voor mitigatie, natuurversterking en cumulatieve positieve effecten worden beschouwd.</p>
----	-----------	---	---

83	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van de voorgenomen kruising van de Doggersbank, de Klaverbank en de Bruine Bank, waardoor beschermde natuurwaarden kunnen worden aangetast.</p>	<p>Geen van de momenteel geïdentificeerde traceringsalternatieven kruist de Klaverbank. Voor de Bruine Bank en de Doggersbank zijn traceringsalternatieven ontwikkeld die deze gebieden respectievelijk kruisen of vermijden. Deze aanpak maakt het mogelijk om mogelijke effecten op beschermde natuurwaarden te beoordelen en tussen alternatieven te vergelijken.</p> <p>De mogelijke effecten van de CO₂ Highway Europe-pijpleiding op beschermde gebieden, waaronder de Doggersbank en de Bruine Bank, zullen worden beschreven in de cNRD en beoordeeld in de milieueffectrapportage (MER). Dit omvat mogelijke effecten zoals verstoring van de zeebodem, effecten op habitats, onderwatergeluid en verstoring van beschermde soorten.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). De vergelijking van alternatieven die beschermde gebieden kruisen of vermijden zal bijdragen aan een zorgvuldig en transparant besluitvormingsproces.</p>
----	-----------	--	--

84	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet kiezen van een tracé dat beschermde gebieden vermijdt als voorkeursalternatief, waardoor onnodige effecten op de natuur kunnen blijven bestaan.	<p>Geen van de momenteel geïdentificeerde traceringsalternatieven kruist de Klaverbank. Voor de Bruine Bank en de Doggersbank zijn traceringsalternatieven ontwikkeld die deze beschermde gebieden zowel kruisen als vermijden. Hiermee wordt gewaarborgd dat alternatieven met mogelijk lagere effecten op natuur worden meegenomen in het besluitvormingsproces.</p> <p>De mogelijke effecten van de CO₂ Highway Europe-pijpleiding op beschermde gebieden, inclusief alternatieven die deze gebieden vermijden, zullen worden beschreven in de cNRD en beoordeeld in de milieueffectrapportage (MER). Dit omvat mogelijke effecten zoals verstoring van de zeebodem, effecten op habitats, onderwatergeluid en verstoring van beschermde soorten.</p> <p>De vergelijking van traceringsalternatieven, waaronder alternatieven die beschermde gebieden vermijden, zal onderdeel vormen van de selectie van een voorkeursalternatief. Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
85	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende meenemen van het Noordzeeakkoord bij nieuwe infrastructuurprojecten op de Noordzee, waardoor het project mogelijk niet in lijn is met gemaakte afspraken over het gebruik en de inrichting van de Noordzee.	<p>Een doel dat wij ons voorleggen binnen de project procedure voor alle energie infrastructuur van nationaal belang is dat deze projecten aansluiten bij de actuele overheidsprogramma's die relevant zijn voor een project. Voor CO₂ Highway Europe is het Noordzee akkoord een erg belangrijk programma waar het project aan moet voldoen. Er zijn meerdere manieren hoe we verwerking in ons proces.</p> <p>Het Noordzee akkoord wordt dus zeker meegenomen in dit proces. Dit wordt ook beschreven in hoofdstuk 1.1 in de cNRD.</p>

86	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende benutten van lessen en maatregelen uit het Aramis CO₂-transport- en opslagproject, waardoor effectieve mitigerende en monitoringsmaatregelen mogelijk worden gemist.</p>	<p>Het belang van het meenemen van lessen uit vergelijkbare CO₂-transport- en opslagprojecten, zoals het Aramis-project, wordt erkend. Relevante ervaringen en mitigerende maatregelen uit het Aramis-project zullen worden geëvalueerd en meegenomen bij de verdere ontwikkeling van het CO₂ Highway Europe-project, in het bijzonder met betrekking tot de mitigatie van cumulatieve effecten en monitoringsaanpakken.</p> <p>Dit omvat onder meer de beschouwing van best practices op het gebied van aanlegmethoden, stakeholderafstemming, milieu mitigerende maatregelen en monitoringsstrategieën, met name in gevoelige of beschermde gebieden. Waar relevant kunnen deze geleerde lessen worden toegepast bij de ontwikkeling en verfijning van traceringsalternatieven en het projectontwerp.</p> <p>Deze aspecten zullen worden meegenomen binnen het milieubeoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief cumulatieve effecten, mitigerende maatregelen en monitoring (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	--	---

87	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een monitoringsopzet zonder poweranalyse, waardoor het aantal en de spreiding van maatregelen mogelijk onvoldoende zijn en de effectiviteit niet wetenschappelijk kan worden getoetst.</p>	<p>Het ontwerp van het monitoringsprogramma is in deze fase van het project nog niet definitief vastgesteld. De milieueffectrapportage (MER) zal de ontwikkeling van een passende monitoringsstrategie ondersteunen, waaronder het verzamelen van nulmetingen en het identificeren van mogelijke milieueffecten op de lange termijn.</p> <p>Waar relevant zullen gevestigde methodieken en lessen uit vergelijkbare projecten, zoals het gebruik van poweranalyses om het aantal en de spreiding van monitoringsmaatregelen te bepalen, worden meegenomen bij de ontwikkeling van het monitoringsprogramma. Dit draagt eraan bij dat monitoringsresultaten wetenschappelijk robuust zijn en geschikt om de effectiviteit van mitigerende en natuurversterkende maatregelen te evalueren.</p> <p>Monitoring en evaluatie van mogelijke milieueffecten worden behandeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief uitgangssituaties, mitigerende maatregelen en lange termijn monitoring (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	--

88	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvolledige informatie in het plan, waardoor belanghebbenden het voorstel en de onderbouwing van de tracékeuze (figuur 2.2 in het plan) onvoldoende kunnen beoordelen.</p>	<p>De opmerking over onvolledige informatie en het ontbreken van figuur 2.2 wordt genoteerd. De figuur is opgenomen en geactualiseerd in de cNRD om beter inzicht te geven in de traceringsalternatieven en het mogelijke gebruik van bestaande infrastructuur, waaronder de Zeepipe- en Franpipe-pijpleidingen.</p> <p>De geactualiseerde figuur ondersteunt stakeholders bij het beoordelen van het voorstel en het begrijpen van de wijze waarop het gebruik van bestaande infrastructuur kan bijdragen aan het beperken van milieueffecten. Deze informatie zal ook worden meegenomen in de vergelijking van traceringsalternatieven en de onderbouwing van tracékeuzes.</p> <p>De milieueffecten van traceringsalternatieven, waaronder de mogelijke voordelen van bundeling met bestaande infrastructuur, zullen verder worden beschreven en beoordeeld in de milieueffectrapportage overeenkomstig het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	---

89	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet toepassen van de methodiek uit het Afwegingskader Natuurvriendelijk Bouwen (Noordzeeoverleg) voor de selectie van state-of-the-art maatregelen.</p>	<p>Het afwegingskader “Natuur inclusief bouwen op de Noordzee” is opgenomen als leidend principe in de cNRD. Dit kader zal worden gebruikt om richting te geven aan de selectie van state-of-the-art mitigerende en natuurversterkende maatregelen bij de ontwikkeling van traceringsalternatieven en het projectontwerp.</p> <p>In lijn met dit kader zullen in vervolgfases van het project mogelijkheden worden beschouwd om ecologische waarden te voorkomen, te beperken en waar mogelijk te versterken. Dit omvat onder meer de toepassing van natuur inclusieve ontwerpprincipes en het identificeren van best beschikbare en state-of-the-art maatregelen waar relevant.</p> <p>Deze principes worden beschreven in hoofdstuk 3 van de cNRD, terwijl de mogelijke effecten van het project en de effectiviteit van mitigerende en natuurversterkende maatregelen zullen worden beoordeeld binnen het milieubeoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	--

90	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het project voor natuurwaarden, en stelt dat het project alleen aanvaardbaar is als negatieve effecten worden geminimaliseerd en het project aantoonbaar positief bijdraagt aan natuurherstel.</p>	<p>Het belang van het beperken van negatieve effecten en het verkennen van mogelijkheden om positief bij te dragen aan natuurherstel wordt erkend. De cNRD besteedt daarom expliciet aandacht aan zowel mitigerende maatregelen als mogelijke positieve milieueffecten van het project.</p> <p>Mogelijke negatieve effecten op natuurwaarden zullen worden beoordeeld en, waar mogelijk, voorkomen of beperkt door middel van mitigerende maatregelen. Daarnaast zullen mogelijkheden voor natuurversterkende maatregelen en positieve bijdragen aan biodiversiteit en ecosysteem functioneren worden verkend als onderdeel van de projectontwikkeling.</p> <p>Deze aspecten worden beschreven in hoofdstuk 4 van de cNRD, waar mogelijke positieve milieueffecten worden beschouwd, en in paragraaf 5.4, waar mitigerende maatregelen nader worden uitgewerkt. De milieueffecten en de effectiviteit van mitigerende en natuurversterkende maatregelen zullen worden beoordeeld binnen het bredere beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1).</p>
----	-----------	---	---

91	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van een duidelijke aanpak in het MER en de IEA om aan te tonen dat het project een positieve bijdrage levert aan de natuur.	<p>De aanpak voor het beoordelen van zowel mitigerende maatregelen als mogelijke positieve bijdragen aan natuur wordt beschreven in de cNRD. De cNRD besteedt expliciet aandacht aan kansen voor positieve milieueffecten in hoofdstuk 4 en behandelt mitigerende maatregelen in paragraaf 5.4. Samen vormen deze elementen de basis voor de beoordeling van de wijze waarop het project effecten op natuur kan voorkomen, beperken en waar haalbaar positief kan bijdragen aan natuurontwikkeling.</p> <p>De milieueffectrapportage zal zowel mogelijke negatieve als positieve effecten van het project op natuurwaarden beoordelen. Daarnaast zal de Integrale Effectenanalyse (IEA) de vergelijking van alternatieven ondersteunen, waarbij milieueffecten, inclusief kansen voor natuurversterking waar relevant, worden meegenomen.</p> <p>Deze aspecten zijn verder verankerd in het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief effecten op natuur, mitigerende maatregelen en mogelijke positieve effecten (zie paragrafen 5.2 en 5.4).</p>
----	-----------	---	---

92	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een MER dat zich uitsluitend richt op het minimaliseren van negatieve effecten op milieu en natuur, terwijl volgens de indiener ook per aspect moet worden aangetoond hoe het project een positieve bijdrage levert.</p>	<p>De cNRD besteedt expliciet aandacht aan zowel het beperken van negatieve effecten als het verkennen van mogelijke positieve bijdragen aan natuur. Mogelijkheden voor positieve milieueffecten worden beschreven in hoofdstuk 4, terwijl mitigerende maatregelen om mogelijke negatieve effecten te beperken worden behandeld in paragraaf 5.4.</p> <p>De milieueffectrapportage zal daarom niet alleen beoordelen hoe negatieve effecten op milieu en natuur kunnen worden voorkomen of beperkt, maar ook ingaan op mogelijkheden voor natuurversterking en potentiële positieve bijdragen waar haalbaar. Dit omvat onder meer de beschouwing van natuur inclusief ontwerp en andere maatregelen die kunnen bijdragen aan ecosysteem functioneren en biodiversiteit.</p> <p>Deze aspecten zijn verankerd in het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, waarin effecten op natuur, mitigerende maatregelen en mogelijke positieve effecten worden beoordeeld (zie paragrafen 5.2 en 5.4).</p>
----	-----------	---	---

93	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het onvoldoende toepassen van natuurversterkende maatregelen binnen het project, waardoor een positieve bijdrage aan natuurherstel mogelijk uitblijft.</p>	<p>Het ontwerp van natuurversterkende maatregelen is in deze fase van het project nog niet definitief vastgesteld. De milieueffectrapportage zal ondersteuning bieden bij het identificeren en prioriteren van mitigerende en natuurversterkende maatregelen, waaronder mogelijkheden om waar haalbaar positief bij te dragen aan natuurherstel.</p> <p>Daarnaast zal de MER richting geven aan de ontwikkeling van monitoringsprogramma's om de effectiviteit van mitigerende en natuurversterkende maatregelen te beoordelen en mogelijke milieueffecten op de lange termijn te evalueren. Deze aanpak maakt het mogelijk om maatregelen met een netto positieve bijdrage te identificeren en de effectiviteit daarvan te beoordelen.</p> <p>Deze aspecten worden behandeld in de cNRD, waaronder de beschouwing van mogelijke positieve milieueffecten en mitigerende maatregelen. Het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5, inclusief paragraaf 5.2 en paragraaf 5.4, vormt de basis voor de beoordeling van effecten, mitigerende maatregelen en mogelijkheden voor natuurversterking.</p>
----	-----------	---	--

94	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een onvoldoende uitgewerkt monitoringsontwerp voor natuurversterkende maatregelen, waardoor niet goed kan worden vastgesteld of de maatregelen effectief zijn.</p>	<p>Het ontwerp van natuurversterkende maatregelen en het bijbehorende monitoringsprogramma is in deze fase van het project nog niet definitief vastgesteld. De milieueffectrapportage zal ondersteuning bieden bij het identificeren en prioriteren van natuurversterkende maatregelen en bij de ontwikkeling van passende monitoringsprogramma's om de effectiviteit daarvan te evalueren.</p> <p>De monitoringsaanpak zal rekening houden met uitgangssituaties, mogelijke langetermijneffecten en de effectiviteit van mitigerende en natuurversterkende maatregelen. Hierdoor kan het project beoordelen in hoeverre voorgestelde maatregelen bijdragen aan de beoogde milieudoelstellingen.</p> <p>Deze aspecten worden behandeld in de cNRD, waaronder de beschouwing van mogelijke positieve milieueffecten en mitigerende maatregelen. Het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5, inclusief paragrafen 5.2 en 5.4, vormt de basis voor de beoordeling van effecten, natuurversterkende maatregelen en bijbehorende monitoringsaanpakken.</p>
----	-----------	---	--

95	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet monitoren van de natuurkwaliteit vóór, tijdens en na exploitatie, waardoor veranderingen in de natuurkwaliteit mogelijk niet tijdig worden gesignaleerd en bijsturing uitblijft.</p>	<p>Het ontwerp van het monitoringsprogramma is in deze fase van het project nog niet definitief vastgesteld. De milieueffectrapportage zal ondersteuning bieden bij de ontwikkeling van een passende monitoringsstrategie, waaronder nulmetingen voorafgaand aan de aanleg, monitoring tijdens de aanleg- en operationele fase en, waar relevant, monitoring na ingebruikname om langetermijneffecten te beoordelen.</p> <p>Deze monitoringsaanpak ondersteunt het identificeren van mogelijke veranderingen in natuurkwaliteit in de tijd en de evaluatie van de effectiviteit van mitigerende en natuurversterkende maatregelen. Waar relevant kunnen monitoringsresultaten aanleiding geven tot adaptief beheer en mogelijke aanpassingen van projectactiviteiten of mitigerende maatregelen.</p> <p>Monitoring en evaluatie van milieueffecten, waaronder uitgangssituaties en langetermijneffecten, worden behandeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief mitigerende maatregelen en monitoring (zie paragrafen 5.2 en 5.4).</p>
----	-----------	--	--

96	202600022	<p>The petitioner is concerned about the effects of not applying a BACI monitoring design (before-after-control-impact), as a result of which the effects of nature-enhancing measures cannot be reliably determined</p>	<p>Het ontwerp van het monitoringsprogramma is in deze fase van het project nog niet definitief vastgesteld. De milieueffectrapportage zal ondersteuning bieden bij de ontwikkeling van een passende monitoringsstrategie, waaronder nulmetingen en het identificeren van geschikte monitoringsmethodieken om mogelijke langetermijneffecten te beoordelen.</p> <p>Waar relevant kunnen erkende monitoringsmethoden zoals BACI (Before–After–Control–Impact) worden meegenomen bij de ontwikkeling van het monitoringsprogramma. Dit draagt eraan bij dat mogelijke effecten en de effectiviteit van natuurversterkende maatregelen op wetenschappelijk robuuste wijze kunnen worden beoordeeld.</p> <p>Monitoring en evaluatie van milieueffecten, waaronder uitgangssituaties, mitigerende maatregelen en natuurversterkende maatregelen, worden behandeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief paragrafen 5.2 en 5.4.</p>
----	-----------	--	---

97	202600022	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van locatie specifieke doelsoorten en doel habitats, waardoor monitoring en evaluatie onvoldoende gericht zijn en resultaten moeilijk te interpreteren zijn.</p>	<p>Het ontwerp van het monitoringsprogramma is in deze fase van het project nog niet definitief vastgesteld. De milieueffectrapportage zal ondersteuning bieden bij de ontwikkeling van een passende monitoringsstrategie, waaronder nulmetingen en het identificeren van relevante ecologische indicatoren.</p> <p>Waar relevant kunnen locatie specifieke doelsoorten en habitats worden geïdentificeerd op basis van lokale milieumomstandigheden en mogelijke projecteffecten. Dit ondersteunt een gerichte monitoringsaanpak en faciliteert de evaluatie van mitigerende en natuurversterkende maatregelen, evenals mogelijke langetermijneffecten.</p> <p>Monitoring en evaluatie van milieueffecten, waaronder uitgangssituaties en ecologische indicatoren, worden behandeld binnen het beoordelingskader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD, inclusief paragrafen 5.2 en 5.4.</p>
----	-----------	---	---

98	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende borging in ontwerp en uitvoering om negatieve interacties met natuurherstelmaatregelen te voorkomen, wat kan leiden tot conflicten met lopende initiatieven.	<p>Mogelijke interacties tussen het CO₂ Highway Europe-project en bestaande of geplande natuurherstelinitiatieven zullen worden meegenomen in de milieueffectrapportage. Dit omvat de beoordeling van mogelijke interacties met maatregelen zoals rif herstelprojecten en oesterherstelinitiatieven in beschermde gebieden en windenergiegebieden.</p> <p>Waar relevant zal in vervolgfases van het project afstemming plaatsvinden met stakeholders die betrokken zijn bij natuurherstel en natuurversterkende maatregelen. Deze afstemming ondersteunt het identificeren van mogelijke conflicten en kansen om negatieve interacties te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook afstemming met relevante partijen, cumulatieve effecten en mitigerende maatregelen worden meegenomen.</p>
----	-----------	--	---

99	202600022	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van de pijpleiding voor bestaande of geplande natuurherstel- en natuurversterkende maatregelen (zoals rif herstel in beschermde gebieden en oesterherstel in windparken).	<p>Mogelijke interacties tussen de CO₂ Highway Europe-pijpleiding en bestaande of geplande natuurherstel- en natuurversterkende maatregelen zullen worden geanalyseerd en beoordeeld in het kader van de milieueffectrapportage en de Integrale Effectenanalyse (IEA). Dit omvat onder meer de beschouwing van initiatieven zoals rif herstel in beschermde gebieden en oesterherstelprojecten in windparken.</p> <p>Gezien de lengte en schaal van het project is input van stakeholders belangrijk om een volledig overzicht te verkrijgen van bestaande en geplande herstelinitiatieven die direct of indirect geraakt kunnen worden. Deze input van stakeholders ondersteunt het identificeren van mogelijke interacties en kansen om negatieve effecten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.</p> <p>Deze aspecten zullen worden beoordeeld binnen het milieuthema "Natuur en biodiversiteit" zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD (zie paragraaf 5.2 en tabel 5.1). Waar relevant zullen ook afstemming met relevante stakeholders en de beschouwing van cumulatieve effecten worden meegenomen.</p>
----	-----------	---	---

100	202600023	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende transparantie over de wijze waarop toegang tot uittredepunten is georganiseerd (waaronder capaciteit en governance), waardoor marktpartijen onvoldoende zekerheid hebben om plannen en investeringen te doen.</p>	<p>De CO₂ Highway Europe-corridor maakt onderdeel uit van het PCI EU2NSEA-project en wordt ontwikkeld in lijn met bredere Europese doelstellingen voor grensoverschrijdende infrastructuur voor CO₂-transport. Toegang tot de infrastructuur zal worden gereguleerd overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving, waaronder de CCS-richtlijn (2009/31/EG), die transparante en niet-discriminerende toegang voor potentiële gebruikers voorschrijft.</p> <p>Op dit moment zijn nog geen specifieke invoer- of uitvoerpunten in Nederland vastgesteld. Injectie zal in eerste instantie mogelijk zijn via invoerpunten in Zeebrugge (België) en Duinkerke (Frankrijk). Toekomstige aansluitingen op de pijpleiding, waaronder aanvullende invoer- of uitvoerpunten, kunnen worden overwogen afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen, technische haalbaarheid en marktvraag. Ook wordt voorzien in uitbreiding van opslagcapaciteit, waaronder de opslaglocaties Smeaheia en Luna op het Noorse continentaal plat, met mogelijkheden voor aanvullende opslaglocaties in de toekomst.</p> <p>De technische, operationele en governance aspecten van toegang tot de infrastructuur zullen in vervolgfases van het project verder worden uitgewerkt, overeenkomstig de geldende regulatie en marktkaders. Deze overwegingen worden in de cNRD beschreven in relatie tot projectscope, systeemontwikkeling en stakeholderbetrokkenheid, terwijl de technische en ruimtelijke implicaties van mogelijke aansluitingen worden beoordeeld binnen het kader zoals beschreven in hoofdstuk 5.</p>
-----	-----------	--	---

101	202600023	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het ontbreken van inzicht in de beoogde en potentiële locaties van zij-uittredepunten in het Nederlandse deel van het tracé, waardoor de mogelijkheden en ruimtelijke consequenties voor aansluiting onvoldoende duidelijk zijn.</p>	<p>De CO₂ Highway Europe-corridor maakt onderdeel uit van het PCI EU2NSEA-project en wordt ontwikkeld in lijn met bredere Europese doelstellingen voor grensoverschrijdende infrastructuur voor CO₂-transport. In deze fase van het project zijn nog geen specifieke zij-uitvoerpunten in het Nederlandse deel van het tracé vastgesteld. De identificatie van mogelijke aansluitpunten zal afhangen van toekomstige markt vraag, technische haalbaarheid en de geldende wettelijke en vergunning technische kaders.</p> <p>Injectie zal in eerste instantie mogelijk zijn via invoerpunten in Zeebrugge (België) en Duinkerke (Frankrijk), met opslag in de Smeaheia- en Luna-locaties op het Noorse continentaal plat. Toekomstige aansluitingen op de pijpleiding, waaronder mogelijke uitvoerpunten in Nederland, blijven mogelijk en kunnen verder worden ontwikkeld afhankelijk van toekomstige behoeften en ontwikkelingen, waaronder aanvullende opslaginitiatieven.</p> <p>Toegang tot de infrastructuur zal worden gereguleerd overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving, waaronder de CCS-richtlijn (2009/31/EG), die transparante en niet-discriminerende toegang voor potentiële gebruikers voorschrijft. De technische en ruimtelijke implicaties van mogelijke aansluitingen en toekomstige koppelingen zullen in vervolgfases van het project verder worden beschouwd en waar relevant worden beoordeeld binnen het kader zoals beschreven in hoofdstuk 5 van de cNRD.</p>
-----	-----------	---	---

102	202600023	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende duidelijkheid over technische en operationele voorwaarden voor aansluiting (zoals drukregimes en CO₂-specificaties), waardoor aansluiting en uitwisseling onzeker worden.</p>	<p>De CO₂ Highway Europe-corridor maakt onderdeel uit van het PCI EU2NSEA-project en wordt ontwikkeld in lijn met bredere Europese doelstellingen voor grensoverschrijdende infrastructuur voor CO₂-transport. In deze fase van het project zijn de technische en operationele voorwaarden voor aansluiting, zoals drukregimes en CO₂-specificaties, nog niet definitief vastgesteld. Deze aspecten zullen in vervolgfases van het project verder worden uitgewerkt, rekening houdend met technische haalbaarheid, veiligheidseisen en de geldende regulatoire kaders.</p> <p>Toegang tot de infrastructuur zal worden gereguleerd overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving, waaronder de CCS-richtlijn (2009/31/EG), die transparante en niet-discriminerende toegang voor potentiële gebruikers voorschrijft. Toekomstige aansluitingen op de pijpleiding blijven mogelijk en kunnen verder worden ontwikkeld afhankelijk van marktvraag, technische haalbaarheid en wettelijke vereisten.</p> <p>Injectie zal in eerste instantie mogelijk zijn via invoerpunten in Zeebrugge (België) en Duinkerke (Frankrijk), met opslag in de Smeaheia- en Luna-locaties op het Noorse continentaal plat. De technische en operationele implicaties van mogelijke aansluitingen en toekomstige koppelingen zullen in vervolgfases van het project verder worden uitgewerkt en meegenomen binnen het bredere projectontwikkelingskader zoals beschreven in de cNRD.</p>
-----	-----------	---	--

103	202600023	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een toegangs- of tariefstructuur waarbij gebruikers die slechts een deel van het tracé gebruiken onevenredig worden benadeeld ten opzichte van end-to-endgebruikers, waardoor eerlijke markttoegang niet is gewaarborgd.</p>	<p>De CO₂ Highway Europe-corridor maakt onderdeel uit van het PCI EU2NSEA-project en wordt ontwikkeld in lijn met bredere Europese doelstellingen voor grensoverschrijdende infrastructuur voor CO₂-transport. Toegang tot de infrastructuur, inclusief mogelijke tarief- en toegangsregelingen, zal worden gereguleerd overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving, waaronder de CCS-richtlijn (2009/31/EG), die transparante en niet-discriminerende toegang voor potentiële gebruikers voorschrijft.</p> <p>Op dit moment is de gedetailleerde toegangs- en tariefstructuur nog niet vastgesteld. Deze aspecten zullen in vervolgfases van het project verder worden uitgewerkt, rekening houdend met wettelijke vereisten, marktontwikkelingen en technische overwegingen. Het uitgangspunt is om eerlijke en transparante toegangsvoorwaarden te waarborgen voor verschillende typen gebruikers, waaronder partijen die slechts een deel van het tracé gebruiken en end-to-end gebruikers.</p> <p>Injectie zal in eerste instantie mogelijk zijn via invoerpunten in Zeebrugge (België) en Duinkerke (Frankrijk), met opslag in de Smeaheia- en Luna-locaties op het Noorse continentaal plat. Toekomstige aansluitingen op de pijpleiding blijven mogelijk, afhankelijk van technische haalbaarheid, wettelijke vereisten en marktvrage. Deze overwegingen zullen in vervolgfases van het project verder worden uitgewerkt en worden meegenomen binnen het bredere projectontwikkelingskader zoals beschreven in de cNRD.</p>
-----	-----------	---	--

104	202600023	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van onvoldoende waarborgen voor de toetreding van nieuwe partijen (waaronder Nederlandse opslaginitiatieven), waardoor marktontwikkeling en concurrentie structureel kunnen worden belemmerd.</p>	<p>Exploitanten van CO2-transportnetwerken zijn verplicht toegang te verlenen op voorwaarden die redelijk, transparant en niet-discriminerend zijn. Dit is bepaald in artikel 32 van de Mijnbouwwet. Toegang mag worden geweigerd op grond van een gebrek aan capaciteit, verbindingsmogelijkheden of onverenigbaarheid van technische specificaties. Een beroep op een gebrek aan capaciteit of verbindingsmogelijkheden kan niet worden gedaan als de exploitant van het transportnetwerk het gebrek kan opheffen met het uitvoeren van de nodige capaciteit verhogende werkzaamheden voor zover dit economisch verantwoord is of de verzoeker bereid is de werkzaamheden te betalen en de uit te voeren werkzaamheden geen negatief effect hebben op de milieuveiligheid van het transport en de opslag van CO2. Nadere informatie over het project staat op de website van RVO (Bureau Energieprojecten) en de website van de initiatiefnemer. In het vervolg van de projectprocedure komt meer informatie beschikbaar.</p>
-----	-----------	--	---

105	202600024	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een gebrek aan duidelijkheid over wie met “Gasunie” wordt bedoeld in het Voornemen en Participatieplan, waardoor niet duidelijk is welke partij(en) formeel betrokken zijn.</p>	<p>De opmerking over de verwijzing naar “Gasunie” wordt genoteerd. In het Voornemen en Participatieplan verwijst “Gasunie” naar N.V. Gasunie. N.V. Gasunie is uitgenodigd voor de ontwerpessie van 27 januari 2026 en zal, waar relevant, tijdens vervolgfases van het project geïnformeerd en betrokken blijven.</p> <p>Bij projecten zoals Aramis vindt afstemming primair plaats met de relevante operators in plaats van met asset-eigenaren. Deze aanpak zal, waar passend, ook worden toegepast bij de verdere ontwikkeling van het CO₂ Highway Europe-project.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid en afstemming met relevante infrastructuurbeheerders maken onderdeel uit van het projectontwikkelingsproces en zijn opgenomen in de stakeholderaanpak zoals beschreven in de cNRD.</p>
-----	-----------	--	---

106	202600024	De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van een gebrek aan duidelijkheid over de praktische afstemming en stroomlijning van Gasunie-activiteiten binnen het project, waardoor vertragingen of miscommunicatie kunnen ontstaan.	<p>Het belang van duidelijke afstemming met Gasunie wordt erkend. N.V. Gasunie is uitgenodigd voor de ontwerpessie van 27 januari 2026 en zal, waar relevant, tijdens vervolgfases van het project geïnformeerd en betrokken blijven. Deze betrokkenheid ondersteunt praktische afstemming en coördinatie van activiteiten waar raakvlakken met infrastructuur of belangen van Gasunie kunnen ontstaan.</p> <p>Waar passend zal afstemming rechtstreeks plaatsvinden met relevante operators, in lijn met de aanpak die wordt toegepast bij vergelijkbare projecten zoals Aramis. Deze aanpak ondersteunt efficiënte communicatie en helpt vertragingen of misverstanden tijdens de projectontwikkeling te voorkomen.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid en afstemming met relevante infrastructuurbeheerders maken onderdeel uit van het projectontwikkelingsproces en zijn opgenomen in de stakeholderaanpak zoals beschreven in de cNRD.</p>
-----	-----------	--	--

107	202600025	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van het niet betrekken van CO₂next als volwaardige belanghebbende in deze projectprocedure, waardoor relevante belangen en informatie mogelijk niet tijdig worden meegenomen.</p>	<p>Het belang van het betrekken van CO₂next als stakeholder bij het project wordt erkend. CO₂next is uitgenodigd voor de ontwerpessie van 27 januari 2026 en zal, waar relevant, tijdens vervolgfases van het project geïnformeerd en betrokken blijven.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid met CO₂next ondersteunt het tijdig identificeren van relevante belangen, technische aandachtspunten en mogelijke raakvlakken met infrastructuur voor CO₂-transport en -opslag. Deze input kan worden meegenomen bij de verdere ontwikkeling van traceringsalternatieven en het projectontwerp.</p> <p>Stakeholderbetrokkenheid maakt onderdeel uit van het projectontwikkelingsproces en is opgenomen in de stakeholderaanpak zoals beschreven in de cNRD.</p>
-----	-----------	---	---

108	202600025	<p>De indiener van de reactie maakt zich zorgen over de gevolgen van besluiten binnen de projectprocedure die de ontwikkeling van bestaande en toekomstige CO₂-opslaglocaties direct of indirect kunnen belemmeren, waardoor het volledige gebruik van de transportcapaciteit van Aramis onder druk kan komen te staan.</p>	<p>Binnen de project procedure staat participatie centraal. Er is contact met vele organisaties en bedrijven die belangen hebben op de Noordzee. Deze organisaties worden betrokken bij het proces en geïnformeerd van alle stappen die worden gezet en alternatieven die worden onderzocht in de projectprocedure. Verschillende partijen (waaronder Aramis) zijn ook uitgenodigd om feedback te geven op de route alternatieven en mee te denken over de verschillende opties.</p> <p>Dit wordt vroeg in de projectprocedure gestart zodat er bij de keuzes van de te onderzoeken alternatieven de meeste actuele informatie gebruikt kan worden. Zo zetten wij ons maximaal in om alle belangen mee te nemen de onderzoeken en afwegingen voor de route alternatieven. Om alle mogelijke knelpunten en conflicten in de route aan het licht te krijgen, zodat deze vroeg in het proces kunnen worden meegenomen. Wat aanpassingen van de route in een later stadium van de procedure moet voorkomen.</p> <p>De aanpak van de participatie en coördinatie met andere organisaties staan in het geüpdatete participatieplan dat samen met het cNRD is gepubliceerd.</p>
-----	-----------	--	--